

Magyar zöldség-gyümölcs ágazati stratégia

2013. augusztus 29.

ELŐSZÓ

A mezőgazdaság legnagyobb munkahely teremtő ágazata a zöldség-gyümölcs szektor, magas kézimunkaigényével és eltartó képességével központi szerepe van a vidékfejlesztésben.

Modern kertészkedésünk Entz Ferencsel kezdődött az 1848-49-es szabadságharc utáni időkben, akinek vezetésével kibontakozott a magyar kertészettudomány. A húszas évek kertészeti ágazatára nagy hatást gyakorolt Amerikában szerzett szaktudásával Mohácsy Mátyás. Alapvető koncepciója szerint –, mely a mai helyzetre vonatkozóan is megállja helyét –, „árutermelő, jó technológiájú kertekre van szükség, amelyek piaci árut termelnek, olyan csomagolásban, amelyet el lehet adni.”

A kertészet, mint a gabona- és a húsvertikum mellett a mezőgazdaság harmadik lábát jelentő ágazat az elmúlt húsz évben nem tudta azt a lendületes fejlődést produkálni, amit adottságai lehetővé tennének. Egyes területek időszakos fejlődésnek indultak, mint például a TÉSZ-program, a magyar termékek hazai fogyasztási programja, azonban eközben elhanyagolódott az ágazat kutatás-fejlesztési tevékenysége, szak- és munkaerőképzése, vagy a termőhelyi és célirányos fejlesztési programok. Mindezek miatt évente ingadozóak a terméseredmények, stagnálnak és egyes területeken csökkennek a piacaink.

Az egy főre jutó zöldség-, gyümölcsfogyasztás az utóbbi évtizedekben csökkenő tendenciát mutat, ugyanakkor a magyar gasztronómia a nemzetközi hatások erősödésével átalakulóban van. A fogyasztók egy része egyre inkább az egészséges életmódhoz szükséges, természetes, minőségi alapanyagok – ideértve a biotermékeket is – felé fordul. Így az ágazati prémiumtermékek kulcsfontosságú szerepet játszhatnak az ágazat sikerességében, a termelés és fogyasztás mennyiségének növelésében.

*A Magyar Zöldség-gyümölcs Ágazati Stratégia a Nemzeti Vidékstratégiában (2012-2020) megfogalmazott **Kert-Magyarország** program százötven éves eszméjét hivatott a gyakorlatban megvalósítani. A cselekvési program intézkedései az elmúlt évtizedek negatív folyamatainak visszafordítását célozzák meg, előmozdítják az életképes gazdaságok versenyképes gazdaságokká fejlődését, a kisvállalkozások közepes méretű vállalkozásokká való növekedését. A stratégia alapvető célja, hogy a megtermelt árualap teljes mennyisége értékesítésre kerüljön a piacon, annak érdekében, hogy egyetlen szem zöldség vagy gyümölcs se vesszen kárba.*

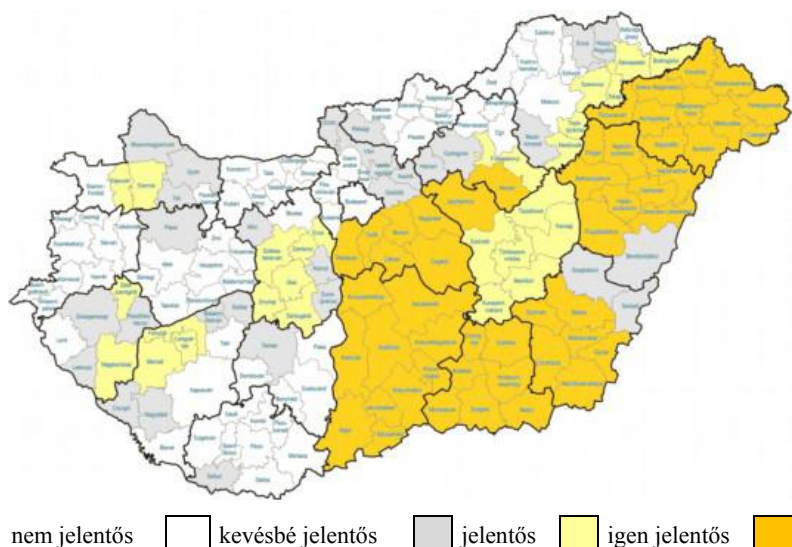
1. A ZÖLDSÉG-GYÜMÖLCS ÁGAZAT HELYZETELEMZÉSE

1.1. A ZÖLDSÉG-GYÜMÖLCS ÁGAZAT TERMELÉSI VISZONYAINAK JELLEMZŐI

- a) 2006 és 2011 között a FAO adatai szerint világszerte évente átlagosan 3%-kal bővült a zöldség- és gyümölcsstermelés. 2011-ben 637,9 millió tonna gyümölcsöt, és 1087,6 millió tonna zöldséget termeltek a világon összesen. Az Európai Unió zöldség-gyümölcs termelése ingadozó tendenciát mutatott a vizsgált időszakban, melynek területén 2011-ben 61,3 millió tonna gyümölcsöt és 65,8 millió tonna zöldséget termeltek. A jelenlegi EU-27 területén 2011-ben a főbb termékek közül 15,7 millió tonna paradicsomot, 11,2 millió tonna almát, 6,6 millió tonna narancsot, 5 millió tonna sárgarépat, 6,1 millió tonna hagymát, és 2,8 millió tonna őszibarackot termeltek. A felsorolt termékek termelése tulajdonképpen csak néhány tagországra összpontosult.
- b) Magyarország természeti adottságai révén rendkívül alkalmas a zöldség-gyümölcs termesztésre, azonban az elmúlt 15 év piacgazdasági tapasztalatai rámutattak arra, hogy a magyar zöldség-gyümölcs termesztésnek átalakított áruszerkezettel, élesedő nemzetközi piaci versenyben kell helytállnia. Az ágazat az elmúlt 10 év átlagában 168 ezer hektáron, 2,5 millió tonna termést állított elő. A szabadföldi zöldség-gyümölcs - tehát a fóliás és üvegházi hajtattott termesztést, gombatermesztést magában nem foglaló - termőterület elhelyezkedését az 1. ábra mutatja, az egyes termékek termesztési adatait, valamint a főbb termékek termőterületeinek elhelyezkedését az 1. melléklet tartalmazza.

1. ábra

Szabadföldi zöldség-gyümölcs termelésünk elhelyezkedése

Forrás: FruitVeB, 2013

- c) Az elmúlt tíz évben a szabadföldi zöldségtermő területünk nagysága összességében nem változott, ugyanakkor az országos termésátlagaink mintegy 12,9 %-kal emelkedtek, így a szabadföldön megtermelt árualap is 1,3 millió tonnára nőtt. A termésátlagok növekedését két tényező idézte elő, amelyek közül sajnos a technológiai fejlesztéseknek volt a kisebb szerepe, míg a termelésből kieső extenzív kistermelők indirekt „javító” hatásának a nagyobb.
- d) A teljes zöldségtermelés (szabadföldi, hajtattott és gomba) mennyisége tízéves átlagban 1,7 millió tonna, amelyből a hajtattott termékek a gombafélékkel együtt 405 ezer tonna. A gyümölcsstermelés átlagosan 800 ezer tonna, ezzel a termelés volumenét tekintve sorrendben a nagy mediterrán tagállamok után következünk, Portugáliával, Hollandiával, Belgiummal és Romániával együtt. A zöldség-gyümölcs a mezőgazdaság és a kertészet legdinamikusabban fejleszthető ágazata. Az elmúlt tíz év átlaga alapján a zöldség-gyümölcs ágazat elsődleges termékkibocsátása a mezőgazdasági

termékek 12,2 %-át tette ki, amelyen belül a zöldség-gyümölcs arány 70:30 %-ot mutatott. Termelési értéke az elsődleges termékkibocsátás szintjén 180-200 milliárd Ft, ami áruértéken elérheti az 540-600 milliárd Ft-ot is. Ez az egész kertészeti árbevétel 60-65 %-át adja. Ennek alapján a harmadik legfontosabb mezőgazdasági ágazat, míg export teljesítménye alapján több év átlagában az első helyre sorolódik. Magas kézimunka, technikai és technológiai igénye miatt jelentős az eltartó képessége.

- e) Zöldség-gyümölcs termelésünk szerkezete jelentősen átalakult az elmúlt húsz évben, aminek vannak kedvező és kedvezőtlen oldalai is. Az egyik legnegatívabb trend, hogy a feldolgozóipari termékkör teljesen leszűkült és ma már szinte csak 5-6-féle termékből állítunk elő kereskedelmi mennyiségű készterméket. Ezek közül a meghatározóak a csemegekukorica, zöldborsó, ipari paradicsom, ipari alma és a meggy.
- f) A friss piaci termékek között sem tudtak igazán új fajok kiemelkedni, sőt a káposztafélék és a gyökérezőségek jelentősége sajnálatos módon nagyon lecsökkent. Ez az új termékek estében a hazai piaci ismeretlenséggel magyarázható, a többi terméknél viszont a termelés versenyképtelensége mutatkozik meg az európai versenytársakkal szemben (a fontosabb zöldség- és gyümölcsfélék legnagyobb termelő országainak felsorolása a 2. mellékletben található). Kivételt képez a spárgatermelés, ahol a szűk hazai piac ellenére, kifejezetten exportcélra jelentős termelői bázis alakult. A tapasztalatok alapján a legtöbb termék termelésben történő meghonosításához a hazai kereslet kialakulása az első lépés, majd az így kialakult termelői bázis szélesítésével és a minőségi árualapok növelésével lehet exportpiaci lehetőségeket építeni. Ugyanakkor egyes külpiacokon nagy kereslettel bíró termékek esetében az exportra történő termelés a szükséges versenyképességi tényezők megléte esetén megelőzheti a termék hazai fogyasztásának elterjedését.
- g) A rendszerváltás után a gyümölcságazatban a korábbi termés a felére esett vissza. Jellemzőek maradtak a nagy termésingadozások és a többféle ültetvénytelepítési program ellenére is csak kis mértékben változott a termelés. A gyümölcstermelés egyik fő gondját az ültetvényszerkezet strukturális problémái jelentik: a rossz ültetvényszerkezet és a nem optimális fajtaszerkezet évről évre visszatérő kínálati problémákat okoz, továbbá az érési idő sok esetben nem igazodik a piaci igényekhez. A gyümölcstermesztésünkre még mindig az almatermesztés túlsúlya jellemző, de az utóbbi években láthatóan elindult a csonthéjas gyümölcsök termőterületi felfutása, ami jobb termelési szerkezet kialakulásának lehetőségét vetíti előre.
- h) A magas színvonalú termesztésnek, a minőségi árualap előállításának alapvető feltétele a felhasznált szaporítóanyagok megbízható minősége. A fentiekben említett kedvezőtlen folyamatok természetesen hatottak a szaporítóanyag-előállításra is. Az elmúlt 10 évben gyümölcsvetőanyagok előállítása harmadára, az ezzel foglalkozó faiskolák száma 260-ról 146-ra csökkent. 2012-ben zöldségvetőmag-termesztés 7 113 hektáron folyt, standardnál magasabb szaporulati fokú vetőmag előállítása azonban csupán a terület 4,5%-án történt. Az előállított vetőmag értéke 4,5 milliárd Ft. A speciálisan zöldségpalánta-termesztéssel foglalkozó, korszerű üzemek száma és üzemmérete növekszik. Jelenleg 21 palántatermesztő mintegy 45 hektáron évi 180 millió db palántát állít elő.

1.2. BIRTOKVISZONYOK JELLEMZŐI A ZÖLDSÉG-GYÜMÖLCS ÁGAZATBAN

- a) A zöldség-gyümölcs termeléssel hasznosított földterületek átlagos nagysága Magyarországon jelenleg mintegy 155 ezer hektár, ami több mint 10 %-kal kisebb a tízéves átlaghoz viszonyítva. Ennek mintegy fele zöldség, fele gyümölcstermő terület.
- b) Az igényelt területalapú támogatások alapján a nem kizárólag zöldség- és gyümölcstermesztéssel foglalkozó gazdaságok száma 2012-ben 45 054 volt, ezen belül a zöldségtermesztéssel is foglalkozó gazdaságok aránya 21,8%, a gyümölcstermesztéssel is foglalkozó gazdaságok aránya 78,2%.
- c) 2012-ben a kizárólag zöldségtermesztéssel foglalkozó gazdaságok átlagos birtokmérete 4,5 hektár, a gyümölcstermesztés esetében 3 hektár, mindkét érték alacsonyabb, mint azoknál a gazdaságoknál, amelyek más mezőgazdasági termesztést is folytatnak. A zöldséget és gyümölcsöt együttesen termeszto gazdaságok termőterületének átlagos nagysága 5,2 hektár.

- d) A zöldség- és gyümölcs gazdaságok gazdálkodási forma szerinti megoszlása a vizsgált időszakban lényegesen nem változott, a zöldségtermelők 85,2%-a, a gyümölcstermelők 88,5%-a természetes személy 2012-ben.
- e) Az kis birtokméret alacsony termelési mennyiséget eredményez, így a termelők piacra jutásának lehetőségei is korlátozottabbak, különösen az olyan magas koncentrátsági fokú piacon, mint amilyen a magyarországi élelmiszer-kiskereskedelem. Az egyéni gazdaságok esetében a birtokméret magas fajlagos költségeket eredményez, nehezíti a modern technológiák gazdaságos alkalmazásának lehetőségét, kedvezőtlen alkupozíciót jelent a kereskedőkkel és az input beszállítókkal folytatott tárgyalásokon. A tapasztalatok szerint a kisebb gazdaságok nem tudnak elég pénzt fordítani korszerű technológiák bevezetésére, a tárgyi eszközök pótlására, fejlesztésére, továbbá sokszor nehézséget okoz a megfelelő piaci információkhoz való hozzájutás, amely pedig a piaci változásokra adandó gyors reakció alapja.

1.3. A ZÖLDSÉG-GYÜMÖLCS ÁGAZAT PIACI VISZONYAINAK JELLEMZŐI

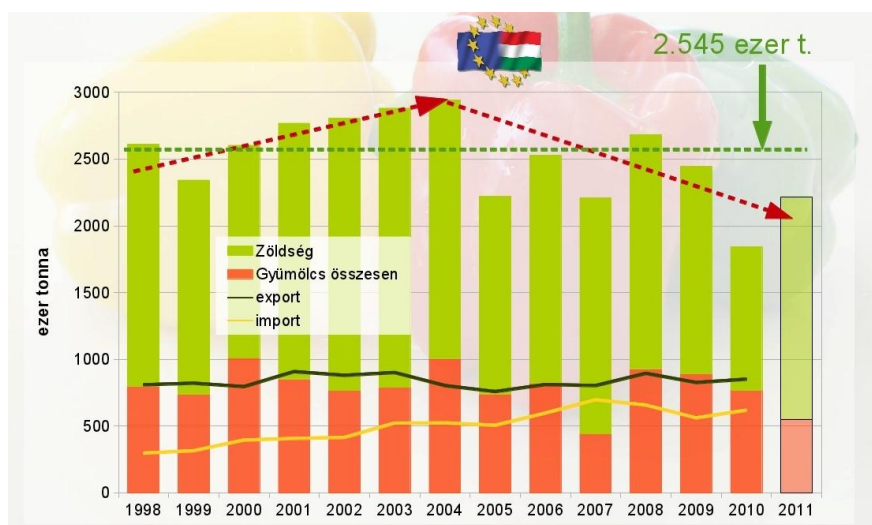
Az ágazat szereplői jellemzően mikro-, kis- és közepes vállalkozások, ezért a sokkal koncentráltabb élelmiszer-kereskedelemmel és a feldolgozóiparral szemben viszonylag gyenge az alkupozíciójuk.

1.3.1. Külpiacok

- a) A friss és feldolgozott zöldség- és gyümölcs tekintetében az EU27 legnagyobb beszállító országai Costa Rica (1,8 millió tonna), Brazília (1,6 millió tonna) Ecuador (1,5 millió tonna), Törökország (1,3 millió tonna), Kolumbia (1,2 millió tonna) és Dél-Afrika (1,2 millió tonna) 2012-ben. Az Eurostat adatai szerint 2007-ben a friss és a feldolgozott zöldség és gyümölcs együttes importja az unión kívüli országokból 22,9 millió tonna volt, 2012-re 19,6 millió tonnára csökkent.
- b) Magyarországon az ágazat árumérlege alapján a belföldi és az exportértékesítés, valamint a frisspiaci és a feldolgozott termékek aránya is 50-50%. 2009 és 2011 között az importált ágazati termékek mennyisége összesen 29,7%-kal, az exportált termékek mennyisége 2,9%-kal bővült. A feldolgozott termékek aránya az exportban 1 százalékponttal növekedett, (2011-ben 52,4%) az importban 3 százalékponttal esett vissza (2011-ben 24,3%). A megtermelt árualap és az export mennyisége 1997 és 2010 között érdemben nem változott, de az importált termékek mennyisége megduplázódott. (2. ábra) Ma már nem csupán a déligyümölcsök vagy a választékbővítés céljából történő behozatal a jellemző, a kínálatban megjelentek azok a nálunk is nagy tömegben termesztett mérsékelt égövi gyümölcsök és zöldségek, amelyek jelentős versenytársává váltak a hazai kínálatnak. (FruitVeB)

2. ábra

Zöldség-gyümölcs termelésünk alakulása

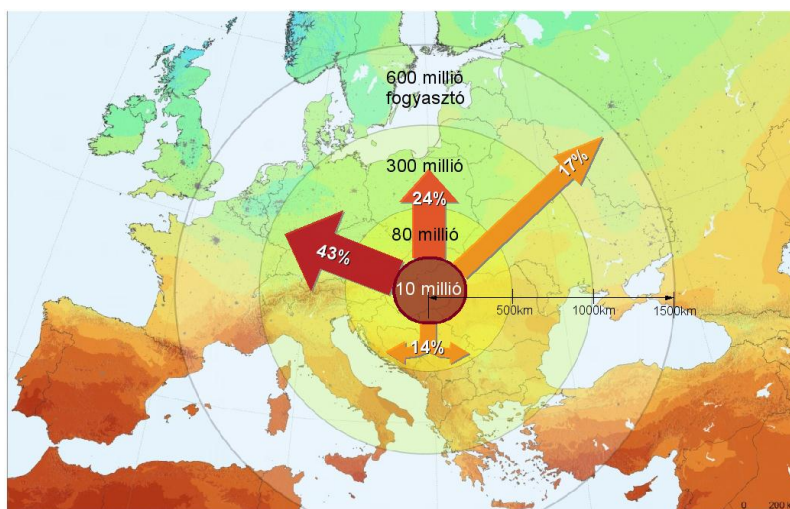

Forrás: FruitVeB, 2013

- c) A friss és feldolgozott zöldség- és gyümölcsfélék importja 2007-ben meghaladta a 680 ezer tonnát. 2011-ben pedig már 728 ezer tonna volt, amely 7%-kal magasabb a válság előtti szintnél. A friss és feldolgozott zöldségek és gyümölcsök exportja a válság időszakában 2007-ről 2009-re 3,2 %-kal nőtt, a következő évben további 3%-os növekedést, 2010-ről 2011-re stagnálást mutatott, mennyisége 2011-ben 851 ezer tonna. (FruitVeB)
- d) A 2008. évet követő csökkenő termésmennyiségben jelentős szerepet játszott, hogy az EU csatlakozás után megszűnt a minőségi felár támogatási rendszere, valamint az elmúlt hét évből három évben jelentős természeti károk fordultak elő.
- e) Az ország zöldség- és gyümölcsstermelésének több mint fele az európai exportpiacokon kerül értékesítésre. Az újonnan csatlakozott EU tagállamok (EU-12) közül rajtunk kívül mindössze Lengyelország büszkélkedhet még pozitív zöldség-gyümölcs külkereskedelmi mérleggel. Hagyományos exportpiacaink főként friss termékek esetében Németország, a visegrádi országok és a Baltikum, amelyekhez az utóbbi években felzárkózott Románia.
- f) Zöldség-gyümölcs termékeink exportpiaci kereslete lényegesen nagyobb, mint amennyi értékesíthető árualappal jelenleg rendelkezünk. Ezen csak a zöldség-gyümölcs termelésünk technikai és technológiai fejlesztésével, a rendelkezésre álló, koncentrált, nagy tömegű és minőségi árualapjaink jelentős növelésével tudunk változtatni. A frisspiaci étkezési paprika, paradicsom, dinnyefélék, szamóca, csonthéjas gyümölcsök (cseresznye, meggy, kajszli), alma és körte exportja lenne jelentősen növelhető, de nagy lehetőségek rejlenek a spárga, cukkini, salátafélék és más különleges zöldség-gyümölcsfélék fejlesztésében is. A világpiac a friss termékek iránti kereslet irányába mozdult, ugyanakkor pontosan időzíthető termesztés és szállítás szükséges a piacok és a kereskedelmi kapcsolatok megtartásához. A termelésbiztonság növelésének, a hosszabb termelési ciklus igénye – különösen a magyar klimatikus viszonyok között – a fedett termőfelületek növelését követeli meg. Az értékesítés biztonsága, valamint a különleges piaci igények gyors és alapos teljesítése a termelők és a kereskedők közötti hosszú távú kapcsolatok fenntartását igényli.
- g) Ha megvizsgáljuk elhelyezkedésünket az európai piacon, láthatjuk, hogy Nagy-Britanniát kivéve az összes nagy frissáru felvevőpiac a közvetlen közelünkben van (3. ábra). A friss zöldség-gyümölcs legnagyobb importőre Németország, de Oroszország igényei is rohamosan fejlődnek. Ezen kívül a közvetlen közelünkben lévő országok (Románia, Lengyelország, Csehország, Horvátország, Ausztria) mintegy 60 milliós fogyasztói piaca is óriási lehetőségeket kínál számunkra.

3. ábra

Áruszállítási irányok, potenciális fogyasztók

Forrás: FruitVeB, 2013

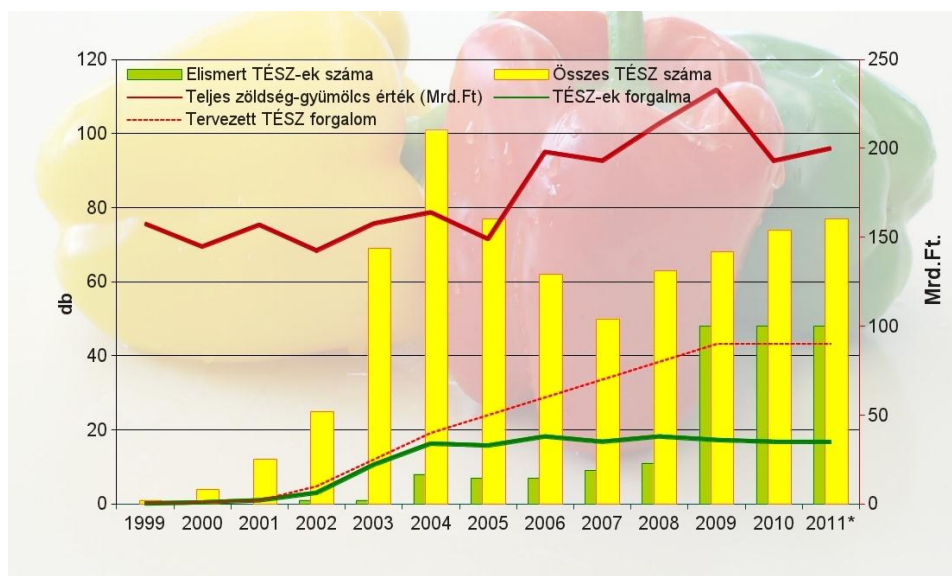
1.3.2. Belföldi piacok

- a) A zöldség-gyümölcs termelőknek a hazai piacokon is egyre erősödő versenyben kell megküzdeniük a fizetőképes keresletért. A friss zöldség-gyümölcs forgalmazásból négy csatorna jelentősége emelkedik ki: a hiper- és szupermarket, valamint a hagyományos zöldséges bolt és fogyasztói piac. Lényegesen kisebb a súlya a diszkontoknak és a kis általános élelmiszerboltoknak. A hipermarketeket, szupermarketeket és diszkontláncokat magában foglaló „modern kiskereskedelem” részaránya jelenleg 45-47 %-os lehet.
- b) Az elmúlt években a modern értékesítési csatornák előretörése folytatódott. A forgalmi csatornák korábban rendkívül dinamikus átrendeződése lelassult, de az ismert trendek továbbra is érvényesülnek. A hagyományos kereskedelmi formák közül csak a fogyasztói piacoknak van esélyük piaci részesedésük megtartására és/vagy növelésére.
- c) Az üzletláncok árukínálata a kilencvenes években látványosan bővült és a folyamat az ezredforduló után sem szakadt meg. Fokozott mértékben igaz ez a friss zöldség-gyümölcsre, amelynek kényes volta, romlékonysága különleges gondoskodást és szakértelmet követel a kereskedőktől. Az árucsoport logisztikai rendszerének kialakítása ezért időbeli késéssel követte a hűtést nem igénylő, csomagolt cikkekét, de a többi friss élelmiszerét is. Magyarország uniós csatlakozását követően megnőtt a zöldség-gyümölcs termékek importnyomása, amely elsősorban a kiskereskedelemben volt tapasztalható. A magyar termékek előnyben részesítésére irányuló programoknak köszönhetően azonban az elmúlt két évben látványosan megváltozott a helyzet, az áruházláncok a magyarországi zöldség-gyümölcs szezon idején kifejezetten keresik a magyar árut. Az Országos Kereskedelmi Szövetség becslése alapján ekkor 80-85% a hazai zöldség-gyümölcs termékek aránya az áruházláncokban.
- d) A zöldség- és gyümölcsfogyasztás alapvetően a belföldi és a nemzetközi piaci folyamatok által meghatározott ártól, valamint a reáljövedelem nagyságától és a kereslet ár- és jövedelemrugalmasságától függ. A fogyasztást az adott évben megtermelt hazai zöldség és gyümölcs terméktömegének mennyisége, minősége, valamint az adott termékből importált árumennyiség nagysága és árszínvonala is nagymértékben befolyásolja.
- e) A magyar fogyasztók a zöldség-gyümölcs vásárlásakor is árérzékenyek. A minőség és az áru eredete csak akkor számít, ha az alacsony árral párosul (GfK, 2010). A magyar vásárló számára a hipermarketek és a diszkontláncok árszínvonala olyan vonzerő, amelyet a hagyományos értékesítési csatornák egyéb előnyökkel (pl. a lakóhelyhez viszonyított közelség, családiasabb kiszolgálás, az áru frissessége, megbízhatósága, a termőhely beazonosíthatósága stb.) is csak ritkán tudnak ellensúlyozni. A Központi Statisztikai Hivatal által mért fogyasztási adatokat a 3. melléklet tartalmazza.
- f) Az árra és minőségre vonatkozó fogyasztói igényeket a kereskedelem a beszállítók felé közvetíti. Az áruházláncok egyre szigorodó követelményeinek sok magyarországi termelő nem tud eleget tenni, ezért kiszorul ebből az értékesítési csatornából. Az áruházláncokban megszokott minőségi követelményeket a fogyasztók ma már más értékesítési csatornákon is elvárják. Ezért az áruvá készítés, a marketingeszközök alkalmazása megkerülhetetlen, azonban ezek olyan költségeket rónak az egyes termelőkre, amelyeket a kisebbek nem tudnak vállalni. A beszerzési oldalon, a beszállítókkal szemben a koncentrációt tovább növelik azok a beszerzési társulások, amelyeket az élelmiszer-kiskereskedelmi vállalatok horizontális stratégiai partnerekként alakítottak meg. A modern kiskereskedők a termékbeszerzést sok esetben regionális szinten szervezik meg, ezért a hozzájuk történő beszállítás tekintetében a hazai termelőknek a külföldi termelők is konkurenciát jelentenek. E társulások működtetésével a résztvevők összehangolják keresletüket, így alkupozíciójuk tovább javul a beszállítókkal szemben. Az erőfölényük érvényesítésével a beszerzési árakat alacsonyan tudják tartani, valamint a marketing és a logisztika összehangolása is jelentős költségcsökkenést biztosít számukra. Így az Európai Unió többi tagállamához hasonlóan Magyarországra is jellemzőek az alacsony termelői felvásárlási árak, ami komoly versenyképességi kihívást jelent. Magyarországon a termelői árak általában alulmaradnak a korábban csatlakozott tagországokétól.

- g) A kereskedelem koncentráltasága, a technológiai hiányok, a post harvest¹ elmaradottsága, valamint a finanszírozási problémák gyenge termelői alkupozíciót eredményeznek, ezért a zöldség-gyümölcs ágazat termelői nagy részének létkérdés a kínálat koncentrálására hivatott szervezetekbe tömörülni. A termelők többi része megtalálhatja számítását közvetlen értékesítés számos formájának egyikében, ugyanakkor jelenleg még általánosan tapasztalt jelenség, hogy a kis termelési volumennel rendelkező, áruházi beszállításban részt venni nem tudó termelők egy része szürke-, illetve feketekereskedelemmel igyekszik elérni a fogyasztókat.
- h) A zöldség- és gyümölcskereskedelem még mindig jelentős szereplői a nagybani piacok, amelyek a hazánkban megtermelt termékek közel egyharmadát, az import zöldség-gyümölcs forgalom mintegy 60-70 %-át közvetítik. Bár a multinacionális kereskedelmi láncok hazai működése miatt szerepük változóban van, de azon kistermelők számára fontos piacot jelentenek, akik sem a kiskereskedelem, sem a feldolgozóipar beszállítói elvárásait nem tudják teljesíteni. Szakértői becslések szerint az itt zajló zöldség-gyümölcs termékforgalom közel 40 %-a feketén cserél gazdát, amely súlyos problémát jelent az ágazat és a központi költségvetés számára.
- i) A zöldség-gyümölcs termelői csoportok és a szervezethez magasabb fokán álló termelői szervezetek (TÉSZ-ek) feladata a termelés és értékesítés szervezése, a termelői érdekek képviselése, az együttes fellépés kereteinek biztosítása és a stabil termelői jövedelmezőség elősegítése. A TÉSZ-eket megalakító termelők termékeiket közösen viszik piacra, így versenyképesekké válnak, csökken hátrányuk a nagy volumenben termelő és vásárló szereplőkkel szemben.
- j) Elsődleges ágazati prioritás a TÉSZ-ek megerősítése, hiszen rajtuk keresztül növelhető az ágazat technikai és technológiai színvonala, elősegíthető a friss piacok elérése és könnyebben megoldható a feldolgozóipar ellátása megfelelő minőségű és mennyiségű hazai alapanyaggal.
- k) Magyarországon jelenleg 79 TÉSZ működik, amelyek összforgalma a teljes ágazati kibocsátás 18%-át adja (4. ábra). E szervezetek továbbszerveződve, kereskedelmi együttműködésekkel másod- és harmadszintű szervezeteket képesek létrehozni és ezzel növelhetik az árukínálat koncentrációját.

4. ábra

A TÉSZ-ek számának és forgalmának változása Magyarországon

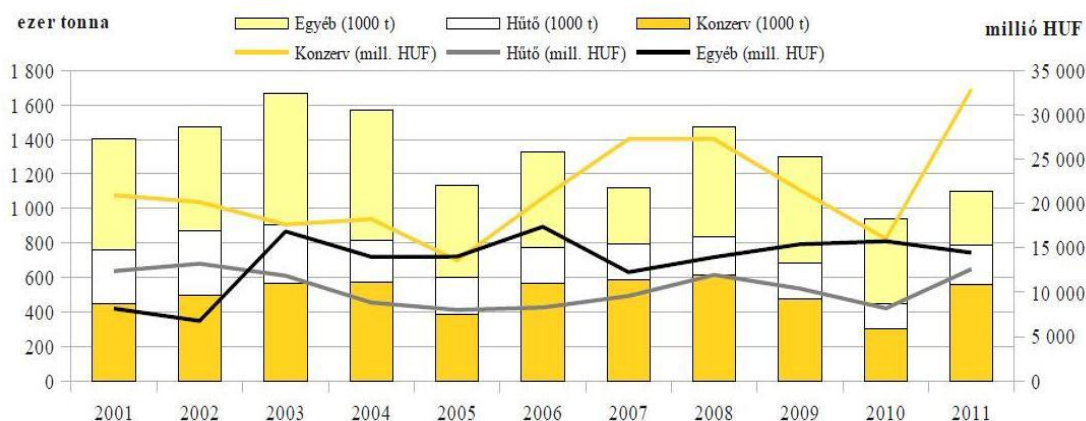
Forrás: FruitVeB, 2013

¹ Post harvest tevékenység: a betakarítást, szedést követő, olyan manipuláló, válogató, tisztító, csomagoló és hűtő folyamatok összessége, a mely a termék eltarthatóságát és eladhatóságát növeli, a termék formáját, állagát azonban nem változtatja meg.

- l) A történelmileg kialakult háztáji gazdálkodás az elmúlt két évtizedben jelentős mértékben visszaszorult a termelési-piacszervezési struktúrák leépülése, az értékesítési csatornák és a fogyasztási szokások megváltozása miatt. A háztáji gazdálkodással, mint kiegészítő tevékenységgel foglalkozó vidéki lakosság egyre messzebb került azoktól a vásárlói rétegektől és értékesítési helyektől, amelyek megfelelő felvevőpiacot és így kiegészítő jövedelmet biztosítanak nekik. Az általuk előállított kézműves termékek helyzetbehozása érdekében termelői és helyi piacok létrehozása, valamint a kínálat és kereslet egymásra találását célzottan segítő speciális hálózatok létrehozása szükséges. Ezek lerövidítik az élelmiszer útját a termelő és a fogyasztó között, helyreállítva a két szereplő közti bizalmat. A közvetlen értékesítés erősíti az élelmiszer-biztonságot, hozzájárul a környezeti terhelés csökkentéséhez és egyúttal a kisvállalkozások fellendítését is szolgálja. Hasonlóképpen a helyi termelők számára teremthet újabb piacszerzési lehetőséget – a Mintamenza program alapján – az egészségesebb, korszerű táplálkozás érdekében megújított közétkeztetés is.
- m) A rendszerváltást követően a hazai élelmiszeripar jelentős változásokon esett át. Sajnos az elmúlt években komoly visszaesés tapasztalható ebben a szegmensben, így az iparág vállalatai egyre kevesebb alapanyagot képesek felvásárolni, amely csökkenő keresletet jelent a termelők számára. (5. ábra)

5. ábra

A feldolgozóipar nyersanyagigénye a feldolgozás iránya szerint

Forrás: FruitVeB, 2013

- n) Bár a feldolgozóipar termékkibocsátása az elmúlt évtizedekhez képest lecsökkent, még mindig a zöldség-gyümölcs termelés közel felét vásárolja fel. A feldolgozóipar nehézségeinek egyik fő oka, hogy üzemei mára néhány kivételtől eltekintve korszerűtlenné váltak, részben vagy egészben meg is szűntek. A még működő üzemekben elmaradtak a szükséges technikai fejlesztések, gyakoriak voltak a tulajdonosváltások és az előállított termékek többnyire koncepció és megfelelő marketing nélkül kerültek értékesítésre. A magas költséggel előállított félkész- és késztermékek egy része így piacot veszített. A feldolgozó kapacitás csökkenése maga után vonta az alapanyagok termelésének csökkenését is, és mára már néhány termékre szűkült a feldolgozóipar termékköre (csemegekukorica, zöldborsó, zöldbab, ipari paradicsom, meggy, alma).
- o) További veszélyt jelent, ha az árban való versenyképesség és a megfelelően kialakított termékválaszték hiánya miatt a feldolgozóipar számára a legelőnyösebb megoldást a félkész termékek, vagy akár az alapanyagok külföldről történő beszerzése jelenti, ahogy az már egyes termékek esetében meg is történt. Ez visszahat a kertészeti termelésre is, és további volumen csökkenést okoz.

1.3.3. Piaci krízisek

- p) Az elavult, kiöregedett ültetvények, és a tervszerűtlen termelés eredményeként évről-évre ingadozó termésátlagok alakulnak ki. Így a kínálati években egyszerre kerül piacra nagy mennyiségű, olcsó árutömeg. A nem megfelelő termesztéstechnológia és a geotermikus energiában rejlő kihasználatlan versenyelőnyünk okán az országos termésátlag még mindig alacsony, ezért az európai versenytársak magasabb termésátlagaival és adott esetben korábbi érésidőszakával nem tudunk

versenyezni. Ez évről-évre visszatérő importnyomást eredményez. A túl korai szezonkezdetet a korai szedések rossz minősége is súlyosbítja. Gyakorta jelentkeznek nagy mennyiségű összeérések, amit nehéz levezetni a piacon. A nagyobb mennyiségű hidegfóliás és szabadföldi áru piacra kerülésekor árzuhanás figyelhető meg.

- q) A feldolgozóipari termékek esetében az erős feldolgozóipari/kereskedelmi kitétség a jellemző. Hosszú távú szerződések hiánya miatt erősen manipulatív a piac, amit sok esetben félrevezető adatok kommunikálása súlyosbít. Az étkezési- és az ipari céltermelés összemosódása gyakran túlkínálatot eredményez a frisspiacon. A zöldség-gyümölcs termelés egészében az ipari feldolgozás visszaesett, a frisspiacon viszont igen nagy az exportkitétsége az árunak és az értékesíthetőség nagyban függ az európai terméstől. A legtöbb termék esetében a piac igen érzékeny, mert viszonylag rövid időszak alatt lehet az évek során kialakult mennyiségeket leszállítani. Ebben az időszakban zavarhatja értékesítésünket versenytársaink nagy mennyiségű áruval a megszokottól eltérő időpontban való megjelenése. Az ilyen esetekben időnként Magyarországra is beáramló import belföldön is okoz piaci gondot.
- r) A tárolási termékek esetében az egész éves kínálatnak nem tudunk megfelelni, tárolókapacitások hiányában csak fél évig tudjuk ellátni a piacot. A termelés, tárolás, áruvá készítés technológiai színvonala egy-két kivételtől eltekintve nem teszi lehetővé, hogy tervezhetően stabil, magas hozamot érjünk el és megfelelő árumennyiséget tudjunk kínálni a piacon egész évben. A megváltozott piaci keresletre a hiányos post-harvest technológia okán a magyar termelés csak késve tud reagálni. A magyar zöldség-és gyümölcsstermékek szezon és krízis naptárát a 6. mellékletben mutatjuk be.

1.3.4. A zöldség-gyümölcs ágazat jelenlegi marketingje, megkülönböztető jelölései

- a) Az elmúlt években a zöldség-gyümölcs ágazat hazai marketingje jelenleg a „Naponta 3x3” társadalmi célú és egyéb fogyasztásnövelő programokra, a termelési szezonhoz igazított promóciós2 kampányokra, szakkiállításokon való részvételre, üzletember-találkozókra, továbbá a magyar termékek népszerűsítésére alapul. 2013-ban az ágazat marketingje 100 millió Ft-os költségvetési forrásból valósul meg.
- b) A fogyasztásnövelő programok közé tartozik a nemzetközi 5aDay program mintájára 1997-ben indult, „Fogyasszon naponta 3x3-féle zöldséget, gyümölcsöt az egészségért!” mottójú „Naponta 3x3” program és az uniós társfinanszírozású iskolagyümölcs-program, amely az általános iskoláskorú gyermekekkel kívánja megkedveltetni a zöldségek, gyümölcsök fogyasztását a programban kiosztott termékek napi rendszerességű fogyasztása és az ahhoz kapcsolódó oktatás révén. Ennek keretében Olaszországban például egészséges snack automatákat helyeztek ki az iskolákba. A norvég kampányban a betegségmegelőzésre, valamint az iskolai- és közétkeztetésre helyezték a hangsúlyt. Belgiumban az „egész nap” kampány a szülőket ösztönzi arra, hogy gyermekeiknek jó példát mutassanak. A spanyolországi program célközönsége a gyermekek és a kisgyermekes családok, célkitűzése az elhízás és a túlsúly megelőzése. A hazaihoz hasonlóan az európai ágazati marketing programokban a televíziós- és rádióhirdetések, az oktatási célú weboldalak, a főző- és receptversenyek, a különböző rendezvények, (kiállítások, vásárok) az eladáshelyi promóció, az egységes nemzeti kampány, szlogen, és logó jelennek meg főbb promóciós eszközként.
- c) Az Európai Unió által megalkotott, a mezőgazdasági termékek (EU) belső piacon és harmadik országokban történő megismertetésével és promóciójával kapcsolatos rendeletek alkalmazásával megvalósított pályázatok programjainak támogatásához kapcsolódó pályázati lehetőségek megengedik a nemzeti (állami) részvételt a pályázatok finanszírozásában. A Közösség pénzügyi részvétele nem haladhatja meg a programok tényleges éves költségének 50 %-át. A pályázó szervezetnek a program finanszírozásában az éves tényleges költségek legalább 20 %-áig kell részt vennie, a finanszírozás többi része az érintett tagállamot terheli. A tagállam pénzügyi részvétele 0 és 30 % között változhat. Az említett uniós hozzájárulás mértéke 60%, ha a program célja gyümölcs és zöldség népszerűsítése a Közösség iskoláiba járó gyermekek körében. Az egyes tagállamok eltérő mértékben járulnak hozzá az

² A promóció (eladásösztönzés) feladata tájékoztatás és meggyőzés által elősegíteni és megkönnyíteni a potenciális vevő számára a termék, szolgáltatás megvásárlására vonatkozó döntést.

EU által finanszírozott marketing programokhoz. Lengyelország a 30%-os költségvetési keret, vagyis mintegy 3,35 millió eurót fordított a központi költségvetésből ezekre a programokra. A portugál központi költségvetésből az agrármarketingre fordított keret a programok költségvetésének 20%-a, maximum 1.000.000 euró lehet jelenleg. Ez megfelel a 3/2008/EK Tanácsi rendeletben foglaltaknak. A Flamand régió átlagosan 9.27% -ban finanszírozza a programokat kiemelve a biogazdálkodást. Az európai promóciós programokra 0,5 millió euró áll rendelkezésre a spanyol Mezőgazdasági Minisztérium költségvetésében. A harmadik ország piacaira irányuló promóciós programokra a kifizető ügynökség (FEGA) évente kétszer ír ki pályázatot. A programokban csak a központnak (Minisztérium, FEGA) van illetékessége. A társfinanszírozásban elv, hogy a központi költségvetés nem vállal nagyobb részt a pályázói saját részénél, a társfinanszírozás mértéke a 25%-ot nem haladja meg, az állam és pályázó egyenlő részt vállal. Az uniós források lekötésében Franciaország igen eredményes, a teljes 50 millió eurós brüsszeli keretből 10 millió eurót a franciák használnak föl 16 nagy programjukra. Korábban az 50%-os brüsszeli támogatású programokhoz a FranceAgrimer még 20% támogatást adott, így a kedvezményezettnek csak 30% önerőt kellett biztosítani, ám ez a lehetőség megszűnt, és a fennmaradó 50%-ot teljes egészében a kedvezményezettnek kell állnia.

- d) A hazai termékpromóciók közé tartoznak a termelési szezonhoz igazított, a magyar görögdinnyét, paprikát és almát népszerűsítő kampányok (áruházi kóstoltatás, óriásplakát, tv- és rádióreklám). A 2011-ben kezdődött, áruházláncok bevonásával lefolytatott promóciós kampányok hozzájárultak a belső fogyasztás növekedéséhez.
- e) A világ egyik legnagyobb zöldség-gyümölcs szakvásáraként számon tartott Fruit Logistica kiállításon (Berlin) 2013-ban Magyarországról 12 cég vett részt a magyar közösségi standon. A hazai szakkiállítások között kiemelkedő jelentőségű Magyarország legnagyobb agrárgazdasági rendezvénye, az Országos Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Kiállítás (OMÉK).
- f) A különböző fogyasztói vásárok – mint például a Kézműves Ízek Vására – lehetőséget teremtenek arra, hogy a fogyasztók megismerjék a kiváló minőségű, biztonságos és ellenőrzött, magas hozzáadott értékű élelmiszereket, a kézműves termékeket (pl. lekvárokat, szörpöket, aszalt gyümölcsöket, gyümölcsborokat, gyümölcsleveket, pálinkákat, zöldség- és gyümölcskrémeket).
- g) Egy termék eladhatóságát növeli, ha a mögötte lévő minőséget, egyediséget a fogyasztó igazolva látja. A hungarikumok jellemző tulajdonságaikkal, egyediségükkel itthon és külföldön is a magyarság csúcsteljesítményét reprezentálják. A Kiváló Magyar Élelmiszer védjegy azt jelzi, hogy az adott termék kiváló minőséggel bír, tulajdonságaiban kiemelkedik az áruházak polcain megtalálható áruk tömegéből. A magyar termék rendelet jelentősen hozzájárul az importnyomás csökkentéséhez. A rendeletben meghatározott termék kategóriák („magyar termék”, „hazai termék”, „hazai feldolgozású termék”) feltüntetését a VM és az új KMÉ Működési szabályzata szigorú feltételként írja elő. A garanciát jelentő hazai termékek megvásárlásával a fogyasztók a kereskedőket az import termékek mennyiségének csökkentésére ösztönzik. A magyar gasztronómiai kultúra részét képező hagyományos és tájjellegű élelmiszerek népszerűsítését szolgálja a HÍR védjegy (Hagyományok – Ízek – Régiók Program). Az oltalom alatt álló eredet-megjelölések és földrajzi jelzések esetében a termék előállítás kizárólag a termékleírásban meghatározott területen, az ott szereplő kritériumok alapján történhet. Az e termékek esetében használható uniós szimbólum valamennyi európai fogyasztó számára egyértelművé teszi e tényt, ami előnyt jelenthet számukra a piaci versenyben. Földrajzi árujelzővel ellátott magyar zöldség-gyümölcs termékek a gönci kajszli, a hajdúsági torma, kalocsai fűszerpaprika-őrlemény, a makói vöröshagyma, a szegedi fűszerpaprika-őrlemény és a szentesi paprika. Magyarország még nem használja ki a megkülönböztető jelölésekben rejlő piaci előnyöket.
- h) A „Magyarország legszebb konyhakertje” program, a „Vesd Bele Magad!” program és a Vöröskereszt Konyhakert Programja közvetetten segíti az ágazatot, hiszen a kertápolási hagyományok felélesztése révén növelik az egészséges, hazai élelmiszerek iránti igényt a déli gyümölcs és import termékekkel szemben.

1.4. A TERMÉSZETI ERŐFORRÁSOK HASZNOSÍTÁSA A ZÖLDSÉG-GYÜMÖLCS ÁGAZATBAN

- a) A mezőgazdasági termelés egyik legnagyobb kihívása az időjárási szélsőségekkel szembeni kitettség,

ami a versenyképességünket tartósan korlátozó tényezővé vált. A mezőgazdaság és ezen belül a kertészet meghatározó tényezője a víz. A jövőben a vízfelhasználás hatékonyságának és az öntözött területek nagyságának növelését, a vízgazdálkodás javítását és a belvizek elleni védekezést kell előtérbe helyeznünk.

- b) A fóliás és az üvegházi meleghajtatos termesztés gazdaságos fenntartását, piaci bővítésének lehetőségét – klimatikus adottságaink miatt – nagymértékben az energiaárak határozzák meg. A hagyományos energiahordozók magas árszínvonala komoly költségnövelő tényező, amely mellett jövedelmező termelés nehezen lehetséges. Kedvező földrajzi adottságaink miatt azonban a rendelkezésünkre álló biogáz- és biomassza-energia, a geotermikus termálenergia felhasználásával biztosítani lehet a kertészetek gazdaságos működését és fennmaradását. Ezek felhasználásával lehetővé válik a széndioxid kibocsátás és energiainport-függőségünk csökkentése, és ezen keresztül az EU által ösztönzött, megújuló energiára alapuló hőenergia-termelés arányának növelése is.
- c) Magyarország összes biomassza-készlete 350-360 millió tonnára tehető. Ebből mintegy 105-110 millió tonna elsődleges (növényi) biomassza évente újratermelődik, a gazdaság (energiaszektor, mezőgazdaság) azonban ennek elenyésző százalékát használja fel. A kedvező hazai agroökológiai adottságokra épülő és a fenntarthatósági kritériumokat (kiemelten a biológiai sokféleség és a talajminőség védelme) figyelembe vevő, energetikai célú biomassza-felhasználás hozzájárulhat a mezőgazdasági, így a kertészeti termelés fejlesztéséhez. Ehhez megfelelő technológiára van szüksége a kertészeteknek (biomassza-kazánok, kapcsolódó fűtési rendszerek, alapanyag előkészítő és raktározáshoz szükséges berendezések, stb.)
- d) Magyarország a közvetlen geotermikus energiahasznosításban (termálkutat és hőszivattyúk) a felhasznált energia mennyiségét tekintve jelenleg a hetedik a világon, míg 2000-ben még a harmadik helyet foglalta el. A geotermikus energia a biomassza mellett a legnagyobb arányban alkalmazott megújuló energiaforrásunk. Ezzel együtt a geotermikus energia aránya az energiamérlegben mindössze 0,29%, míg az Európai Unióban ez az arány 5,5%. Hazánkban jelenleg a kitermelt termálvíz mennyiségének csak kb. 45%-a hasznosul energetikai célokra. A meglévő kutakat – néhány korszerű létesítménytől eltekintve – alacsony hőhatékonyság mellett működtetik.
- e) Magyarországon jelenleg 3500 hektáron folyik fóliás és üvegházi hajtatos termesztés, ami 5 ezer hektár technológiai felületnek felel meg. Ennek 6-8%-ában hasznosul termálenergia. A felületek 77%-a Dél-Magyarországon, 13%-a Közép-Magyarországon van. Ebből mintegy 3 ezer hektár az állandó vázzal épített fóliaház, 100 hektár az üvegház, a többi egyéb fóliaborítás. A Magyarországon alkalmazott fóliásátrak 85%-a korszerűtlen, kis légterű, 7,5 méteres vagy ennél kisebb vázszerűségű. A fóliatelepek átlagos mérete kicsi, 85%-ban 1 000 m² alatti, és csak az üzemek 1%-a rendelkezik egy hektárnál nagyobb felülettel. Magyarországon főleg a paprika, paradicsom, korai káposztafélék, salátafélék, korai burgonya és gyökérzöldségek, gomba és szamóca fedett termesztésében van előrelépési lehetőség.
- f) A fóliaházak mintegy 5%-a termálvízzel fűtött, ami az elmúlt években – részben a gáz árának rohamos drágulása következtében – emelkedett. A magyarországi üvegházak 45%-a 10 évnél régebben épült. A magas beruházási költségek miatt az optimális üzemméret itt nagyobb, mint a fóliás termesztésben. A fűtés az üvegházak háromnegyedében termálvíz-energiával történik.

1.5. A ZÖLDSÉG-GYÜMÖLCS ÁGAZAT TUDOMÁNYOS FEJLETTSÉGÉNEK JELLEMZŐI

- a) Az elmúlt húsz évben Magyarországon gyakorlatilag fokozatosan megszűnt a technológiai és technikai fejlesztéshez szükséges kutatói tevékenység, érdemi nemesítő munka például már csak néhány faj esetében létezik. Ennek eredményeként a magyar zöldség-gyümölcs termelés termésátlagai és minőségi árukihozatala a '80-as évek színvonalát képviseli, ami az oktatás és szakemberképzés területén is megfigyelhető. E tényező is közrehat abban, hogy Magyarországon ma adottságaink ellenére sem áll rendelkezésre olyan mennyiségű és minőségű eladható termék, mint amit a piac igényel.
- b) Kutatás-fejlesztési tevékenység egyrészt egyetemeken, másrészt a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. (a továbbiakban: MNV Zrt.) és a Vidékfejlesztési Minisztérium (a továbbiakban: VM) felügyelete alá

tartozó intézetekben folyik. A korábban MNV Zrt.-hez került kutatóintézetek (Fertődi Gyümölcsstermesztési Kutató-Fejlesztő Intézet Nonprofit Közhasznú Kft., Fertőd; Ceglédi Gyümölcsstermesztési Kutató-Fejlesztő Intézet Nonprofit Közhasznú Kft., Cegléd; Újfehértói Gyümölcsstermesztési Kutató és Szaktanácsadó Nonprofit Közhasznú Kft., Újfehértó; Állami Gyümölcs- és Dísznövénytermesztési Kutató-Fejlesztő Közhasznú Nonprofit Kft., Érd; Fűszerpaprika Kutató Fejlesztő Nonprofit Közhasznú Kft., Kalocsa; Zöldségtermesztési Kutató Intézet Zrt., Kecskemét;) tulajdonosi jogyakorlásának a VM irányítása alá tartozó költségvetési szervhez történő átadása folyamatban van. Az intézményi háttér szétagoltsága hátráltatja a kutatások összehangolását, ráadásul ezen intézményekben a kutatás háttérbe szorult a gazdasági tevékenységekkel szemben. E társaságok megőrizték ugyan a kezelésükben lévő értékeket, de nem tudják a zöldség-gyümölcs ágazat igényeinek megfelelően végezni kutató-, fejlesztő- és innovációs munkájukat. A drasztikusan visszaesett fűszerpaprika-termesztés jelenleg egy önálló kutatóhely fenntartására sem képes.

1.6. A ZÖLDSÉG-GYÜMÖLCS ÁGAZAT HUMÁNERŐ ELLÁTOTTSÁGÁNAK JELLEMZŐI

- a) A 2010-re vonatkozó az 1 hektáron felhasznált éves munkaerő egységet (ÉME) vizsgálva megállapítható, hogy a hajtatasos kertészeti gazdaságokban a legmagasabb a munkaerő felhasználás (1,2 ÉME/ha), a második helyen a sertés, szarvasmarha és juh tenyésztésére (1,03 ÉME/ha), harmadik helyen a baromfira specializálódott gazdaságok (0,98 ÉME/ha) állnak. Az adatok nem foglalják magukban a nem közvetlenül a mezőgazdasági üzem által alkalmazott munkaerőt. (EUROSTAT)
- b) A kertészet az intenzív termesztésben rejlő magasabb árbevételi lehetőségek és az ehhez társuló kézimunka-igény miatt az egyik legjelentősebb munkahely-teremtő és vidékinépeség-megtartó ágazat. Az Agrárgazdasági Kutató Intézet (AKI) által vizsgált részmunkaidős kisgazdaságok átlagában a felhasznált saját munka 500-800 óra között változott hektáronként, például szabadföldi paradicsom 350-500, szabadföldi paprika 500-800, fűszerpaprika 600-700, vöröshagyma 400, uborka 800- 1000, alma 350-500, őszibarack 700-800 óra/hektár, de a különösen kézimunka-igényes növényeknél – zöldség-hajtatas, málna, gyógynövény-termesztés, stb. – 6-7 ezer óra/ha is lehet. A kertészeti ágazatok becsült kézimunkanap-igénye 49 millió nap/év, figyelembe véve a termesztés, tárolás, áruvá készítés teljes kézimunkanap-igényét. (AKI, 2009)
- c) Hat hónappal és havi 22 munkanappal számolva a kertészet mintegy 340 ezer főnek biztosít fél éven keresztül munkalehetőséget a segítő családtagokkal együtt. Jellemzően azokban a régiókban nyújt munkalehetőséget, bevételt és segíti a helyben maradási, ahol különben is magas a munkanélküliség, pl. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, ahol 18,4%-os, vagy Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, 17,8%-os volt a munkanélküliségi ráta 2011-ben (KSH). A magas munkanélküliséggel küzdő megyék ugyanakkor jelentős gyümölcsstermelési potenciállal rendelkeznek, 2011-ben Borsod-Abaúj-Zemplén megye az összes gyümölcsstermelés 10%-át, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye a 20%-át koncentráta.
- d) Az országosan magas munkanélküliség ellenére problémát jelent a kertészeti termesztés magas kézimunka-szükségletének (növényápolási munkák, betakarítás) biztosítása. Az elmúlt években a fizikai munka általános társadalmi megbecsültségének hiánya, az alkalmazható potenciális munkaerő fizikai és mentális állapota, az idény- és alkalmi munkavállaláshoz kapcsolódó adminisztrációs terhek, a szociális segélyezés munkavállalást visszatartó ereje egyre kedvezőtlenebb helyzetet teremtett, amit a változó szabályozás és a START munkaprogram csak lassan és részben tud orvosolni. A problémák megoldását segítette az egyszerűsített foglalkoztatás szabályainak 2011. és 2012. évi módosítása. Általánosságban elmondható, hogy a termelők számára nehézséget jelent megfelelő számú mezőgazdasági munkást találni, amelyet tovább súlyosbít az a tény is, hogy a közmunkavállalásból fakadó kötelezettségek teljesítése akadályozhatja az érintettek idénymunka-vállalási lehetőségeit.
- e) A termelésben a kézimunkaigény a növény biológiájához igazodva időben és mennyiségben eltérő módon jelentkezik. A kertészeti tevékenység 25-30%-ban 10-11 hónapos, további 65-70%-ban 4-8 hónap foglalkoztatást jelent a kis- és középvállalkozásoknál (AKI). Továbbá egyes termesztési módok, technológiák is nagyban eltérnek (pl. zöldség-hajtatas, szabadföldi zöldség-, gyümölcs- és gombatermesztés). Ezért a kertészetben a kézimunka-igényes növényfajoknál kevés állandó és

időnként sok alkalmi munkaerőt foglalkoztatnak a vállalkozások.

- f) A felső- és középfokú képzésből kikerülők létszámstruktúrája ma jelentős mértékben eltér a munkaerőpiac igényeitől, és a különbségek a jövőben még csak erősödni fognak. A legátfogóbb szerkezeti feszültség a mezőgazdaságban a foglalkozások jelentős körében a szakmunkások hiánya. A képzéssel összefüggő kérdések megoldására lehetőséget teremt az a tény, hogy 2013. augusztus 1-jétől 43 agrár-szakképző intézmény került a Vidékfejlesztési Minisztérium fenntartásába a már meglévő 17 mellé.

A termelés fejlesztése nem csupán a szakmunkások nagyobb arányát igényli, hanem az ahhoz szükséges szakmai ismeretanyag is változik, bővül. A piacon való tájékozódás, kapcsolatteremtés jelentőségének növekedésével elengedhetetlenné válik a számítógép-használat, az internet segítségével való tájékozódás és kapcsolatépítés képessége, amelyekhez segítséget nyújt a gazdáknak a 2012-ben elindult Gazdanet program, és egyre fontosabb az idegen nyelvek használata is.

1.7. A ZÖLDSÉG-GYÜMÖLCS ÁGAZAT PÉNZÜGYI FOLYAMATAI

1.7.1. Adópolitika

- a) A magyar mezőgazdaság sikeres működését és fejlődését nagyban meghatározza az ország mindenkori közteherviselési politikája, mivel az ágazat jövedelemtermelő képessége kisebb más nemzetgazdasági ágazatokénál (ipar, szolgáltatás), így az adórendszer elvonásai érzékenyebben érintik az agrárvállalkozások működési és fejlesztési döntéseit. E tényezők kedvezőtlen hatása leginkább a rossz adómorálban („adóelkerülés”) nyilvánul meg.
- b) A nemzetközi viszonylatban magas adóteher mellett a hazai ágazat számára komoly problémát jelent az ágazatban működő szereplők nem egységes adóterhelése, ami az elérhető adókedvezmények nem megfelelő szerkezetére vezethető vissza.
- c) A magánszemélyek és az egyéni gazdaságok mezőgazdasági tevékenységének adózása a személyi jövedelemadó törvény hatálya alá tartozik. A személyi jövedelemadózásnál a mezőgazdasággal foglalkozó egyéni gazdaságok az árbevétel függvényében számos lehetőség közül választhatnak.

A rendszer bonyolultságát jól érzékelteti, hogy összesen kilencféle (az őstermelők hatféle, az egyéni vállalkozók háromféle) adózási mód közül választhatnak (1. táblázat). A gazdák tevékenységük mérete mellett a választáskor azt tartják szem előtt, hogy minél kevesebb adót kelljen fizetniük. Az áttekinthetőséget nagymértékben rontja a zavaros, sokszor egymással kevés összefüggést mutató jogi szabályozás.

1. táblázat

Az egyéni gazdálkodók adózása az árbevétel függvényében

Bevétel (ezer forint)	0-600	600-4 000	4 000-8 000	8 000-15 000	15 000-30 000	30 000-
Őstermelő	Nem adózik	Nemleges nyilatkozattétel				
		Átalányadózás				
		Kistermelői költségátalány				
		Tételes költségelszámolás				
		10 % költséghányad, a bevétel 90 %-a a jövedelem				
Egyéni vállalkozó	Átalányadózás					
	Vállalkozó személyi jövedelemadó (tételes költségelszámolás)					

EVA	Egyszerűsített vállalkozói adó (37%)	
Önálló tevékenység (magán-személy)	Tételes költségelszámolás	
	10%-os költségátalány	

Forrás: AKI Pénzügypolitikai Osztály

- d) Az östermelők bevételhez viszonyított jövedelme az elmúlt 10 évben folyamatosan – összességében 25%-kal – csökkent, mára csak a bevétel 3%-át mutatják ki jövedelemként, ellentétben az egyéni vállalkozókkal, akiknek bevétel-jövedelem aránya megduplázódott és eléri a 7%-ot, tehát kétszer olyan eredményesen termelnek. A gazdák 42%-a a bevétel után nem mutat ki semmilyen jövedelmet, így adót még jelképesen sem fizet.
- e) Ma becslések szerint a magyar zöldség-gyümölcs termékek közel 35-40%-a a szürke- és feketegazdaság csatornáin keresztül jut el a fogyasztóhoz, ami nemcsak jelentős adóbevétel kiesést jelent az állam számára, hanem nagymértékben rontja az egyébként legálisan működő, magas minőségi szinten termelő, munkahelyteremtő- és megtartó agrárvállalkozások versenyképességét. Az elmúlt évek tapasztalatai azt igazolják, hogy a magyar mezőgazdaságban a feketekereskedelem és az östermelői forma szorosan összefonódik. Fontos azonban kiemelni, hogy az alapvető probléma nem az östermelővel, mint adózási formával van, hanem a formához kapcsolódó adókedvezmények valódi jogosultságának nehézkes ellenőrizhetőségével.
- f) Az áfa körbe nem tartozó mezőgazdasági egyéni gazdaságok az áfa törvény szerint speciális rendszert alkalmazhatnak, a kompenzációs felár rendszerét. A rendszer alapvető szándéka, hogy az input alapanyagokra felszámított áfa miatt keletkező többlet kiadást kompenzálja a termelő számára, mivel az áfa körbe nem tartozó termelő értékesítéskor áfát nem számíthat fel és nem igényelhet vissza. Ezt a rendszert számos más EU-s tagállamban is alkalmazzák. A kompenzációs felár mértéke már hosszabb ideje a növénytermesztésnél 12%, az állattenyésztésnél 7%, miközben a normál és a kedvezményes áfa kulcs is többször növekedett.
- g) A magyar adó- és járulékfizetési szabályok és kategóriák, valamint a jogszabályi ellentmondások gátolják az ágazat és ezen belül a TÉSZ-ek fejlődését, mert ellenérdekelte teszik a termelőket a TÉSZ-eken keresztül történő forgalmazásban. Adott esetben számla nélkül értékesítve, rövidtávon akár alacsonyabb árral is jobban járnak, mint legálisan a TÉSZ-en keresztül értékesítve. Ezzel a termelő mesterséges piaci konkurenciát teremt a TÉSZ-eknek, így azok működésének hatékonysága csökken.

1.7.2. Hitelfinanszírozás

- a) Magyarországon az agrárhitelezés intézményes hálózatát pénzügyi oldalról a kereskedelmi bankok, takarékszövetkezetek, faktortársaságok és lízingcégek, valamint garanciaszervezetek alkotják.
- b) A zöldség-gyümölcs ágazat pénzügyi helyzete, – ahogyan a mezőgazdaság egészéé is –, nagymértékben függ az őt körülvevő pénzügyi környezettől, a bankok hitelezési hajlandóságától és képességétől. Nemzetgazdasági szinten a hitelezési aktivitást tekintve mind a hosszú, mind pedig a rövid lejáratú hiteleknel jelentős mérséklődés tapasztalható 2008 óta, amelyet a bankok kockázatkerülő magatartása, a beruházási szándék mérséklődése, és az aggregált kereslet visszaesése magyaráz. A rövid és hosszú lejáratú hitelek aránya 2012 közepére 20 százalékponttal mérséklődött. Az elmúlt négy évben a rövid lejáratú hitelek állománya esett vissza leginkább, 2012-ben a 2008. évinek mindössze 80%-át érte el. A rövid lejáratú hitelek szerepét a szállítói finanszírozás vette át, a beruházási hitelek tekintetében a kezdeti visszaesést követően ismét emelkedés tapasztalható.
- c) A rövid lejáratú forgóeszközhitel kamatai általában magasak és hátrányuk, hogy a hitelösszeg jóváhagyásához fedezetet kell biztosítani. Az agrárvállalkozások beruházási hiteleinél probléma, hogy a fejlesztés tárgyát képező vagyontárgy a hitelintézeteknek gyakran nem nyújt elegendő fedezetet. Az

elmúlt években a gazdálkodók alacsony szabad fedezet kapacitásának problémáját az állam és a pénzügyi szektor az Agrár-Vállalkozási Hitelgarancia Alapítvány (AVHGA) készfizető kezességvállalásával és a lízingcégek által kínált zártvégű pénzügyi lízinggel próbálta megoldani.

- d) A Magyar Fejlesztési Bank által refinanszírozott támogatott hitel konstrukciók enyhíthetik a magas kamatterheket, csökkenthetik egyes mezőgazdasági ágazatok forrásigényét. Ezek a hitelprogramok jelentős szerepet játszottak abban is, hogy a mezőgazdaság hitelei nem estek vissza olyan drasztikusan, mint a nemzetgazdasági átlag.

1.7.3. Támogatások

- a) A mezőgazdasági vállalkozások esetében általánosan igaz, a zöldség-gyümölcs szektorban pedig különösen, hogy a támogatásoknak mind nagyobb szerepe van a vállalkozások finanszírozásában, stabil működésében, a hitelképesség fenntartásában. A zöldség-gyümölcs ágazat jelenleg is számos jogcímen vehet igénybe mind jövedelempótló, mind pedig fejlesztési típusú támogatásokat. Ezek együttes összege éves szinten mintegy 35 milliárd forint (2. táblázat).

A zöldség-gyümölcs ágazat részére folyósított támogatások főbb jogcímei 2012-ben

Megnevezés	Összeg (milliárd forint)
Területalapú támogatások	12,2
Zöldség-gyümölcs termelői csoportok beruházási támogatása	6,7
Zöldség-gyümölcs termelői csoportok működési támogatása	
Zöldség-gyümölcs – Működési alapok támogatása (Egyes speciális szervezetek támogatása)	
Területalapú támogatáshoz kapcsolódó elkülönített zöldség-gyümölcs támogatás	1,3
Zöldség-gyümölcs és dohány szerkezetátalakítás;	9,1
EMVA – Kertészet korszerűsítése	3,0
EMVA – Kertészeti gépek, technológiai berendezések beszerzéséhez nyújtható támogatás;	0,2
EMVA- Kertészeti ültetvények korszerűsítése, létesítése;	0,6
EMVA- Ültetvények korszerűsítése, létesítése;	0,2
Iskolagyümölcs-program	1,5

Forrás: VM és MVH adatok alapján AKI Pénzügypolitikai Osztály

- b) A 2014-től kezdődő uniós költségvetési időszakban a zöldség-gyümölcs szektor támogatásai várhatóan egyes jogcímek esetében csekélyebb lehet, azonban összességében nem csökkennek. Továbbra is jelentős összegben állnak majd rendelkezésre fejlesztési és közvetlen támogatások, bár még a konkrét pillérek és támogatási programokra jutó összegek nincsenek részletezve.

2. A MAGYAR ZÖLDSÉG-GYÜMÖLCS ÁGAZAT HELYZETÉNEK ELEMZÉSE SWOT³ ANALÍZISSSEL

Az erősségek és gyengeségek, valamint az ágazatra ható külső körülmények, a lehetőségek és veszélyek alapján került megállapításra az 5. fejezetben bemutatott cselekvési program, amely kihasználja a külső tényezők lehetőségeit és ellensúlyozza a veszélyeit. A külső környezeti tényezők és a belső ágazati adottságok elemzésével és összehasonlításával a magyar zöldség-gyümölcs ágazat fejlődését szolgáló fő irányvonalak és stratégia meghatározható.

2.1. ERŐSSÉGEK, GYENGESÉGEK, LEHETŐSÉGEK ÉS VESZÉLYEK

Erősségek	Lehetőségek
Évszázados termesztési tapasztalatra és hagyományokra épülő szakértelem.	Öntözésre alkalmas vízbázis kialakítása.
Hagyományos termesztési és feldolgozó technológiák megléte.	Termásvíz könnyű elérhetősége, a biogáz-, biomassza-energia rendelkezésre állása.
Hagyományos jó minőségű fajták és technológiák megléte.	Alacsony a természeti környezet szennyezettsége.
TÉSZ-hálózat megléte, a működési tapasztalatok elterjesztésének, átadásának lehetősége.	Exportpiacok közelsége, logisztikai szempontból előnyös földrajzi fekvés.
	A táplálkozási szokások változásával növekvő fogyasztói igény a zöldségek és gyümölcsök iránt.
	Európai uniós támogatások elérhetősége.
	Az információs technológia széleskörű terjedése.
Gyengeségek	Fenyegetések
Kevés az öntözött termőterület.	A klimatikus viszonyok változása, szélsőséges időjárás, gyakori aszály.
Heterogén, helyenként alacsony technikai és technológiai színvonal okozta ingadozó termésátlagok.	A termesztésben használt engedélyezett növényvédő szerek hiánya.
Megbízható információk, statisztika hiánya.	Növekvő alapanyag-, input- és energiaárak a világgpiacon.
Gyenge és nem teljes körű minőség-ellenőrzés.	Az export és Európai Unió belső piacok irracionális minőségi elvárása.
Az ágazati kutatás és a független szaktanácsadás gyengeségei.	A kereskedelem és a feldolgozóipar magas koncentrációja.
Megfelelő szakértelmű és szakma iránt elkötelezett utánpótlás hiánya.	A feldolgozóipar alapanyag-felvevő képessége tovább csökken.
A szakértelem hiányosságai a tervezésben és az üzletvitel területén.	A hazainál olcsóbb importtermékek nagy mennyiségben történő megjelenése.
A szerződéses fegyelem hiánya.	Új versenytársak megjelenése a hagyományos piacainkon.
Alacsony tőkeellátottság.	A munkaerő fizikális és mentális állapotának romlása. Munkaerő-hiány
Általános áruvalaphiány.	Általános tőkehiány.
A post harvest technológia fejletlensége.	A feketegazdaság magas aránya.
A termelők szervezettségének alacsony aránya.	Termelői együttműködések létrejöttét és működését nem támogató adórendszer, őstermelői visszaélések fennmaradása.
Az együttműködési hajlandóság alacsony szintje.	Ár érzékeny, nem kellően tudatos vásárlók a belföldi piacokon.
Értékesítés szervezetlensége, a kínálat koncentrációjának hiánya.	A fogyasztói igények megváltozása.
Gyenge marketingtevékenység.	A globális pénzügyi és gazdasági válság elhúzódó hatásai.

³ A **SWOT** angol mozaikszó, 4 szó kezdőbetűiből áll össze: **S**trengths – erősségek; **W**eaknesses – gyengeségek; **O**pportunities – lehetőségek; **T**hreats – veszélyek.

2.2. KÖVETKEZTETÉSEK

- a) A magyar zöldség-gyümölcs ágazatnak ki kell aknáznia a különlegesen jó termelési és geopolitikai adottságokat. A termelés bővítése és a földrajzi fekvésből adódó logisztikai lehetőségek kihasználása révén hosszú távú célként fogalmazható meg a rendszerváltás előtti szintnek megfelelő mintegy 3,5 millió tonna termék piaci elhelyezésének megteremtése a hazai és a környező piacokon.
- b) A termőalapok stabilizálására, az alkalmazott termelési és feldolgozási technológia fejlesztésére irányuló, kiszámítható fejlesztési programokra van szükség.
- c) A piacorientált termelésfejlesztés kulcskérdése, hogy sikerül-e a technikai- és technológiai fejlesztés, az oktatás és kutatás, valamint a szaktanácsadás összhangját megteremteni, továbbá az ehhez szükséges forrásokat rövid- és hosszútávon rendelkezésre bocsátani ágazati és kormányzati együttműködés keretében.
- d) Növelni kell a megtermelt áru hozzáadott értékét.
- e) A termelői szerveződések szerepének erősödése nélkül nem lehetséges előrelépés a magyar zöldség-gyümölcs ágazatban.
- f) Követni kell a fogyasztói igényeket, megfelelő promóciós és marketing eszközökkel pedig erősíteni a hazai zöldség-gyümölcs termékek iránti keresletet

2.3. A SWOT ANALÍZIS ALAPJÁN AZ ÁGAZAT FEJLESZTÉSÉNEK FŐ STRATÉGIAI ELEMEI ÉS PRIORITÁSAI

Árueelőállítás

- a) A folyamatosan rendelkezésre álló, megfelelő mennyiségű és egységes minőségű árualap növelése érdekében technikai- és technológiai fejlesztésekre, az öntözés fejlesztésére és a biogáz-, biomassza- és termálenergia fenntartható módon történő felhasználásának lehetővé tételére van szükség.
- b) A fejlesztések hatékonyságát az ágazati kutatás és szaktanácsadás rendszerének újjáépítésével és működtetésével lehet garantálni.

Kereskedelem

- a) Az előállított áruk kezeléséhez használt post-harvest technológia és logisztika korszerűsítése, a megfelelően osztályozott és csomagolt termékek arányának növelése. A piacaink újjáépítésében és fejlesztésében a tömegpiaci és a réspiaci termékkörök és időszakok meghatározásával tudatos marketing stratégia építése.
- b) A globalizált piac ellátása érdekében az árukoncentráció és az értékesítés szervezetségének növelése.

Egyéb ágazati kérdések

- a) A piaci átláthatóság javítása, a termelői szervezetek piaci esélyegyenlőségének megteremtését és vonzókétségének növelését lehetővé tevő adó- és foglalkoztatáspolitikai intézkedések, valamint a rendelkezésre álló támogatási és egyéb eszközökkel a termelői szervezetek és tagjaik preferálása.
- b) A zöldség-gyümölcs ágazatban zajló termelési és kereskedelmi, piaci folyamatok nyomon követéséhez és értékeléséhez a teljes ágazatra kiterjedő kötelező adatszolgáltatási és informatikai rendszer kiépítése és működtetése, amely a piac átláthatóságának javítása mellett naprakész adatokat és információkat nyújt a szakmai és gazdaságpolitikai döntésekhez.
- c) Az ágazati és kormányzati marketingaktivitás növelése, kiemelten az integrált módszerekkel előállított termékek promóciója területén.

d) Az alacsony minőségű dömping- és importáru piactorzító hatásának csökkentése valamint a fogyasztói bizalom visszanyerése érdekében jelentősen növelni szükséges a hivatalos minőség-ellenőrzések számát és területét.

A magyar zöldség-gyümölcs ágazat fejlődését egyértelműen pozitív irányba képes mozdítani a vidékfejlesztés és a piacszabályozás keretében rendelkezésre álló támogatások és fejlesztési lehetőségek mind teljesebb kiaknázása, de ezek hatékony felhasználását csak hosszú távú és kiszámítható támogatási rendszer teszi lehetővé. Az ágazatban jelentkező piaci krízisek a szezon ütemezett széthúzásával, az exportpiacaink visszaszerzésével és a kínálat koncentrációjával csökkenthetőek. A geotermikus energiával fűtött növényházi hajtási felület növelése és a folyamatos kínálati mennyiségek emelése lehetővé teszik a hosszabb idejű piacon maradási. A friss fogyasztás mellett a piaci krízisek levezetése érdekében az ipari feldolgozás is jelentősen növelhető a termelői érdekeltiség megteremtésével, korszerű fajtaszervezettel, intenzív technológiával és a kínálat koncentrációjával. Az áruházi technológiai fejlesztése, korszerű tárolási megoldások, az önköltségek leszorítása és a minőség javítása szintén a piaci biztonságot növeli. A hazai kereslet élénkítése elengedhetetlen a belpiaci értékesítés növelése érdekében, amelyet a kifogástalan minőségű, szépen csomagolt, különleges ízvilágú, érett friss termékek, valamint a feldolgozott és kézműves termékek promóciója és kínálata szolgál.

A siker útjában azonban jelenleg még több szabályozási és gazdasági akadály is áll, amelyek megszüntetése határozott és gyors kormányzati intézkedéseket igényelnek.

Az eredmények elemzésével egyértelművé válik, hogy az elmúlt húsz évben elodázott intézkedések következtében az ágazat problémái hegyekké nőttek, amiket csak hosszú távú stratégia mentén, fokozatosan lehet lebontani. A problémamegoldást különösen nehézé teszi, hogy a felvázolt nehézségek szinte mindegyike összefügg egymással, így látszólag csak egyszerre mozdíthatóak. Ebben a folyamatban alapvető fontosságú tehát a feladatok prioritásának, valamint az ágazaton belüli (a piaci szereplőktől elvárható) és az ágazaton kívüli (gazdaságpolitikai döntéseket igénylő) intézkedések időrendjének és felelőseinek pontos meghatározása.

3. A ZÖLDSÉG-GYÜMÖLCS ÁGAZAT KÖZÉPTÁVÚ CÉLJAI

3.1. MINŐSÉGI ÁRUALAPOK MEGTEREMTÉSE

3.1.1. Ágazati kutatás és független szaktanácsadás

a) Kutatás-fejlesztés és innováció

A magyar zöldség-gyümölcs ágazat fejlesztésének alapvető kulcskérdése a kutatóintézeti háttér alapjaitól való újraszervezése, az alkalmazott kutatások-, valamint a marketing- és piackutatás támogatása. A kutatói háttérnek alkalmasnak kell lennie arra, hogy az értékes magyar fajták, valamint a Magyarországon termesztésbe vonható piacképes külföldi fajták jó minőségű szaporítóanyagával, technológiákkal és információkkal lássák el a termelést.

A kialakult helyzet javításához a kutatóintézeti rendszer struktúrájának és működtetésének átfogó átalakítása szükséges. Az állam által támogatott alkalmazott kutatásokat a Vidékfejlesztési Minisztérium, mint szaktárca felügyelete alá kell koncentrálni, a jelenleginél egyszerűbb és átláthatóbb intézményi keretek közé. Kiszámítható, az ellátott feladatokon alapuló finanszírozási rendszert kell bevezetni. A párhuzamosságok elkerülése, illetve a komplex programok kialakítása érdekében fokozni kell a szakmai koordinációt. A kutatási-fejlesztési célok megfogalmazását, a hasznosság és a felhasználhatóság igényének érvényesítését, a kutatóintézetek innovációs eredményességének értékelését az ágazat gyakorlati szereplőinek bevonásával lehet hatékonyan végrehajtani.

b) Szakember ellátottság

A gazdálkodás rendjének, szervezettségének, technológiájának átalakulása – a belső és külső kereslethez való igazodása – új elvárásokat teremt a szakember-ellátottsággal, a szakemberképzéssel szemben. A hazai zöldség-gyümölcs termelés szakember-ellátottságának növelésén túl feladat a magángazdálkodók szakmai ismereteinek a kor követelményeihez való igazítása, a termeléshez szükséges szakmunkás és technikai végzettségük számának és tudásuk minőségének fejlesztése. Elsődleges szempont a gyakorlati oktatás háttérének megteremtése.

c) Szaktanácsadás

A kor követelményeinek megfelelő a zöldség-gyümölcs ágazat fejlesztését szolgáló szaktanácsadási rendszer kialakítása a versenyképes termelés feltételeinek megteremtése érdekében. A hazai független szaktanácsadási rendszer felépítése kulcskérdés a jövőben, amelyet a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara alapfeladatának kell tekinteni. A termelői szervezetek e szempontból egy speciális csoportot képviselnek az ágazaton belül, miután felismerve a szaktanácsadási és innovációs hiányokat, létrehozták saját szaktanácsadással foglalkozó szervezetüket, amelynek a működésében való részvétel ösztönzése a termelői szervezetek működésének megerősítését szolgálja. Az innovációk hasznosításának feltétele is egy működőképes ágazati szaktanácsadási hálózat, amelyen keresztül a legújabb eredmények el tudnak jutni a termelőkhöz. Erre lehet alkalmas a szaktanácsadók rendszeres továbbképzése a kutatóhelyeken.

3.1.2. Technikai- és technológiai feltételek biztosítása

A technikai és technológiai fejlesztéseket komplex üzemfejlesztési projektek keretében kell megvalósítani, amelyek elsősorban a gazdaságilag versenyképes üzemekben bel- és külpiacon perspektivikus fajok és fajták termesztésére koncentrálnak. A termesztéstechnológia fejlesztésével az egyes évek közötti hozamingadozások is kiküszöbölhetőek lennének. A fejlesztéseknek kifejezetten az optimális üzemméret kialakítását és növelését, valamint az egységköltségek csökkentését kell szolgálniuk. A komplex projektfinanszírozással lehetővé kell tenni a gazdálkodás kiszámíthatóságát, a hosszú távú tervezést, a hatékony forrásfelhasználást, valamint a pályázati és egyéb adminisztratív

terhek csökkentését.

a) Energia

A termékek versenyképességének javítása az energiafelhasználásának hatékonyságának növelésével az alternatív energiák szélesebb körű bevezetése által. Magyarország alternatív energia felhasználási kötelezettségének teljesítése keretében a biogáz- és biomassza-energia, valamint a magyar termálenergia-kincs hasznosítása. A jelenlegi, a termálenergia felhasználását gátló szabályozás és szemlélet megváltoztatása. A biogáz-, biomassza- és termálenergia széleskörű kertészeti és kommunális felhasználásával egy speciális a fenntarthatóság feltételeit is figyelembevevő régiós energiarendszer kialakítása.

Alternatív energiaként figyelembe veendő biogáz és biomassza tüzelés technológiáinak felhasználáshoz szükséges innovációt segítő megfelelő pályázati támogatási rendszer kialakítása.

b) Öntözésfejlesztés

A meglévő öntözési lehetőségek jobb kihasználása mellett a kertészeti ágazat által hasznosított termőterületek öntözhetőségének biztosítása a szükséges technikai fejlesztések, valamint az öntözővíz takarékos öntözés szabályozási és pénzügyi feltételeinek megteremtésével. Az országos vízgazdálkodási programoknál figyelembe kellene venni az egyes termőtájak kertészeti termesztésének fejlesztéséhez szükséges öntözővíz igényeket is, a tervezett víztározókat és csatornarendszereket úgy szükséges méretezni, hogy azok lehetőséget adjanak a jelenlegi alacsony öntözési arány kibővítésére.

c) Növény- és gombaházépítés és korszerűsítés

A friss zöldség- és gyümölcsfélék iránti piaci kereslet növekedése miatt - amely piacon folyamatos szállítás, időzített és környezetbarát termesztés szükséges - célszerű Magyarországon a növényházi termesztést fejleszteni. 1000 hektár modern növényház építésével 200 ezer tonna új árualapot, és még a mai árakon számolva is 45 milliárd Ft elsődleges termelési értéket lehetne előállítani évente, valamint az egyes évek közötti hozamingadozásokat is csökkenteni lehet.

A fedett területek fejlesztésén belül figyelembe kell venni a gombaházak fejlesztésének speciális igényeit. A cél mintegy 150.000 m² termőfelület létrehozása és ezt jó minőségű, III. fázisú komposzttal ellátó üzemek fejlesztése. A fejlesztés hozadéka évenként mintegy 20 ezer tonna áru és 8 milliárd Ft plusz elsődleges termelési értéket jelent az ágazatban.

d) Gyümölcsültetvények korszerűsítése

A gyümölcsstermesztés piacorientált faj- és fajtaszerkezetének, a megfelelő termőhely használatnak és modern technológiák alkalmazásának ütemezett támogatása, figyelembe véve a belpiaci és az exportpiaci igények változását is.

Az ültetvénykorszerűsítési programon belül a kiöregedett, gazdaságtalanul művelhető gyümölcsültetvények megújítása elengedhetetlen. Ennek elsősorban a korszerűtlen alma- és a meggyültetvényekre kell kiterjednie, de érinthet más fontos magyar gyümölcsféléket is (pl. szilva, őszibarack stb.). A magyar gyümölcsstermelés alacsony termésátlagait és az alacsony étkezési arányt figyelembe véve elkerülhetetlen az ültetvények intenzitásának a növelése a versenyképesség érdekében. Ennek elsődleges szempontjai a hozamok növelése, a termésbiztonság fokozása és a minőség javítása. A korszerű technológia és technika alkalmazásával a jelenlegi 80 ezer hektáron megtermelt 800 ezer tonnával szemben, 70 ezer hektáron 1,2 millió tonna magasabb minőségű és értékű gyümölcsöt kell előállítani. Ez a korszerűsítés évente minimum 3,5 ezer hektár modern ültetvény telepítését teszi szükségessé.

A gyümölcsstermesztésnél kiemelt jelentőségű az integrált és környezetbarát termesztéstechnológiák alkalmazása, amely mára már piacmegtartó eszközzé lépett elő. A fejlesztés alapját kell, hogy jelentse a megfelelő, az öntözés lehetőségét is kínáló termőhely-használat preferálása. A gyümölcsstermelés csak hosszú távú pozitív döntések esetén lehet eredményes. 7 év alatt 24.500 hektár korszerű, új gyümölcsültetvény létesítése 35.000 hektár piacvaró, idős ültetvényt válthat ki, amelyen a jelenlegi

termelői árakon számítva 60 milliárd Ft összegű éves új érték állítható elő az ágazatban a fejlesztési ciklus végén. Egy hektár korszerű ültetvény telepítésének költsége a telepítendő fajtól, a hektáronkénti tőszámától és az alkalmazott műszaki megoldásoktól (öntözési mód, támrendszer, jégvédelem stb.) függően 1,5 és 8,0 millió Ft között változik, amelyhez 10-18% ápolási költség is társul (a fajonkénti részletes adatokat ld. a 3. mellékletben).

e) Zöldség-gyümölcs feldolgozás

A magasabb feldolgozottsági fokú termékek előállításának előtérbe helyezésével, azok értékesítése során nagyobb árbevételt lehet elérni, ezért ágazati cél a fejlesztési programokban és finanszírozási döntésekben a termelők kisléptékű feldolgozási tevékenységének keretében különösen a szörpkészítés és pálinkafőzés, a kis és középüzemeknél a termelői tulajdonú feldolgozóüzemek preferálása, és a feldolgozó üzemek technikai korszerűsítésének megvalósítása. A zöldség-gyümölcs feldolgozóipar becsült fejlesztési igénye 100 milliárd Ft, amelynek megvalósulásával a termelési érték évi 60 milliárd Ft-os növekedése érhető el.

3.2. A FOGYASZTÓK IGÉNYEIKNEK MEGFELELŐ TERMÉKEKKEL VALÓ ELLÁTÁSA, FOGYASZTÓK KÖRÉNEK BŐVÍTÉSE

3.2.1. Ágazat piaci erejének növelése

a) Kereskedelem-szervezés

Mivel a zöldség-gyümölcs ágazat szereplői szinte kizárólag mikro-, kis- és közepes vállalkozások, elengedhetetlen a termelői szervezetek integráló szerepe a kereskedelem fejlesztésében. A termelői szervezetek feketekezeléssel szemben fennálló versenyhátrányát az átláthatóság, az áru nyomon követhetőségének növelésével, a kereskedelmi tevékenység feltételeinek szigorításával és azok ellenőrzésével lehet megszüntetni. Legalább 40%-os mértékre kell növelni a termelői szerveződések szerepét a magyar zöldség-gyümölcs ágazatban.

A rövid értékesítési láncok és a helyi termékek értékesítésének előmozdítása érdekében az ágazat termelő értékesítő és felhasználó szereplőinek egymásra vonatkozó információinak, a termékmennyiségek, termékválasztékoknak, a hozzáférési lehetőségek egyszerűsítésével és sebességének növelésével térségenkénti információ-összesítő intézkedések alkalmazása és ezek alapján szakmai tájékoztatási tevékenység szükséges. Az információs rendszer kiépítésével a helyi értékesítés termelői és felhasználói oldalának információcserés és aktuális szakmai tájékoztató fóruma jelenhet meg. A helyi termékek értékesítésének, a termelők összefogására és rövid értékesítési lánc kontrollált kiépítésére, valamint az élelmiszerbiztonság meglétének biztosítása érdekében a termelői és az értékesítési, illetve felhasználói résztvevők minőség-tanúsító és védjegy rendszerének kiépítése elengedhetetlen.

b) Áruvá készítés és logisztika

A termékek hozzáadott értékének növeléséhez és a piaci igények versenyképes kielégítésének érdekében ösztönözni kell a válogatás, osztályozás és csomagolás gépesítettségének növelését, az elérhető legújabb technológiák bevezetését. A felhasznált csomagolóanyagok szabályozása területén figyelemmel kell lenni az ágazati specifikumokra, valamint a szabályozást kielégítő és a finanszírozást kímélő csomagolóanyag gazdálkodási rendszereket kell bevezetni.

c) Marketing

A hazai termékek fogyasztásösztönző programjának működtetése és megerősítése a népegészségügyi és gazdasági célok megvalósítása érdekében továbbra is alapvető jelentőséggel bír. E programok felvilágosítják a fogyasztókat a zöldség- és gyümölcsfélék fogyasztásának egészségmegőrző hatásairól és ösztönzik a napi többszöri fogyasztást, ezáltal szolgálva a termelésbővítést is. A hazai márkázott és biotermékek térnyerésének elősegítése és a külpiazi értékesítés során a főbb piacok földrajzi

közelségéből adódó előnyök kihasználása szintén fontos feladat.

A termelési szezonhoz igazított termékpromóció az egyik leghatékonyabb fogyasztásösztönző eszköz. A kampányokat tovább lehet fejleszteni a kínált fajták lehetséges felhasználási módjairól szóló tájékoztatással, a zöldség- és gyümölcsalapú étel- és italféleéseket bemutató receptekkel.

Az áruházi kóstoltatásoknál a törekedni kell az adott zöldség és gyümölcs minél több fajtájának bemutatására, ezzel párhuzamosan azonban szükséges elérni azt is, hogy az áruház a fajtakinálatát bővítse, hogy a kóstoltatott zöldség- és gyümölcsfajták megvásárolhatók legyenek.

A hazai termék védelmében és a piaci krízisek tompítására rugalmas gyors reagálásra alkalmas rendszer keretében kell alkalmazni a magyar termékek promócióját. Ennek érdekében ösztönözni kell az EU bel- és külpiazi promóciós eszközeinek a hazai termékek érdekében történő alkalmazását. Ehhez más tagállamokhoz hasonlóan központi költségvetési forrásból kell biztosítani az ágazati programok megvalósításához szükséges az EU szabályozás által megengedett legnagyobb mértékű nemzeti forrást.

A zöldség-gyümölcs, mint vezető export ágazat külpiazi jelenlétét meglévő és leendő célpiacainkon információgyűjtésre és -elemzésre alapozott üzletember és partnertalálkozók szervezésével, valamint a tervszerű kiállítási jelenlét biztosításával kell erősíteni. E tekintetben különös figyelmet kell szentelni a keleti piacoknak, mivel a keleti értékesítésnek a zöldség-gyümölcs ágazatban nagy hagyományai vannak. Ez a rendszerváltás előtt elsősorban a Szovjetuniót, az arab piacot, valamint a konzervipari termékekből a kínai piacot jelentette. A magyar termékek emléke még jelenleg is fellelhető ezeken a piacokon, amelyre alapozva – figyelembe véve a várható termelésbővülésünket –, a keleti nyitásra, mint reális lehetőségre tekintünk. Jelenleg is folyik a piacbővítési program a keleti piacok felé, azonban ennek pillanatnyilag a termékinálatunk határokat szab, a termelésbővülés megvalósulása után azonban a sikeres termékcsoportok az alma, a meggy, a kajszi és a konzerv és mélyhűtőipari termékek lehetnek.

3.2.2. Piaci eredmények nyomonkövetése

a) Minőségellenőrzés és a magyar áruk védelme

A minőségellenőrzés a fogyasztói bizalom fenntartása, illetve egyes esetekben helyreállítása szempontjából is alapvető fontosságú, amelyben a média szerepe sem hanyagolható el, ha az megfelel a korrekt tájékoztatás követelményeinek. Az ágazat külkereskedelmi aktívumának megőrzése érdekében vissza kell szorítani a feketekereskedelem térnyerését, az importáruval történő csalásokat és visszaéléseket (átcsomagolások, fiktív és tényleges import stb.). Az ellenőrző szervezetek gyakorlatában biztosítani kell a vállalkozások esetleges nem legális működésének hatékony ellenőrzését az ágazat szereplőinek megfelelő regisztrációs rendszerének létrehozásával. Ennek érdekében kötelezővé kell tenni a kereskedelmi tevékenység regisztrált telephelyen való végzését, valamint szigorú szabályok közé kell szorítani a közvetítőkereskedelmi tevékenységet a bizonylati rendszer adaptációjával és hatékony ellenőrzésével. Az ellenőrzési erőforrásokat az áru eredetének, a nyomon követési előírások betartásának tételes vizsgálatára, az átcsomagolások visszaszorítására, a kiskereskedelmi visszaélések felderítésére kell koncentrálnia. Az ellenőri kapacitások optimális kihasználásával reagáló minőségellenőri akciócsoportokat kell felállítani egy integrált minőségellenőrzési rendszer bevezetésének keretében, amelynek hatékony működését az akkreditált laboratóriumhálózat, és ellenőrző műszerellátottság fejlesztése teszi lehetővé. A feketekereskedelem visszaszorítása erősíti a legálisan működő vállalkozások és termelőink pozícióját növeli az áruforgalom átláthatóságát és kiszámíthatóvá teszi az ágazattól elvárt állami bevételek beszedését.

b) Piacszabályozó információs rendszer működtetése

A piacsabályozás hatékony eszközeként létre kell hozni egy az Európai Unió és a hazai piacsabályozás alapján működő, napi piaci folyamatokat tükröző információs rendszert, amelynek működtetése nagyban segítené az ágazat szereplőinek munkáját. A rendszer működése érdekében szükséges az ágazat szereplőinek regisztrációjával párhuzamosan adatszolgáltatási kötelezettséget

előírni, illetve hatékony ellenőrzési rendszert létrehozni. Az információs rendszer megvalósulása lehetőséget ad az átláthatóság és az adatgyűjtés megbízhatóságának növelése által a gyors piaci beavatkozásokra és a hazai termelés és kereskedelem hatékony szabályozására. A piaci információs rendszer kialakítása során azonban kerülni kell a párhuzamosságokat, és elsősorban a már jelenleg is rendelkezésre álló információkra kell építeni. Az európai uniós adatszolgáltatási kötelezettségeket ellátó AKI Piaci Árinformációs Rendszerében (PÁIR) megtalálhatóak mind a hazai, mind az uniós piacsabályozás tekintetében meghatározó árinformációk. A PÁIR fejlesztése, továbbá az Agrárstatisztikai Információs Rendszer (ASIR) megújítása elengedhetetlen. Az új rendszerben már nemcsak az árinformációk, hanem számos agrárstatisztikai információ is egy helyen lesz elérhető. Hosszabb távú ágazati cél a különböző intézményekben rendelkezésre álló adatbázisok és információk közötti kapcsolat megteremtése, és egységes rendszerben történő kezelése. A fejlesztéshez szükséges emberi és pénzügyi erőforrások meghatározására az elvégzendő feladatok és a rendelkezésre álló szervezeti háttér pontos felmérése alapján kerülhet sor.

3.3. ÁGAZATI KERETEK ADAPTÁCIÓJA

3.3.1. A termelői érdekeltség

- a) A mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvény a termelői érdekeltség növekedését segíti, hiszen előnyben részesíti a helyben lakó, szakmai végzettséggel rendelkező gazdálkodókat a föld tulajdonjogának megszerzésekor, ezzel egyúttal segíti a birtokkoncentrációt és a mérethatékonyságot is.
- b) A kertészeti ágazatok átláthatóságát, ezáltal fejlődését mozdítaná elő az őstermelő, egyéni vállalkozó és családi gazdálkodó meghatározásának rendbe tétele és annak biztosítása, hogy egy természetes személy csak egyféle „elnevezéssel” vehessen részt a termelésben és a kedvezmények érvényesítésében. Folytatni és fokozni kell a termelő tevékenységet nem folytató, tehát jogosulatlan, de őstermelői igazolvány birtokában adókedvezményeket igénybe vevők kiszűrését az őstermelői körből.
- c) A kompenzációs felár bevezetésének a múltban az volt a célja, hogy a bekerülési költségek (ipari termékek) ÁFA-ja és az eladott termékek (élelmiszerek) ÁFA-ja közti különbséget az ÁFA körbe történő bejelentkezés nélkül „kompenzálja”, valamint csökkentse az őstermelők adózással kapcsolatos adminisztratív feladatait. Ágazati szakmai igényként merült fel a rendszer felülvizsgálatának kérdése, mivel ma már a bekerülési költségek ÁFA-ja és az eladott termékek ÁFA-ja között adókulcsbeli különbség nincs. Egyúttal vizsgálni kell a mezőgazdasági termelők teljes körének ÁFA visszaigénylési lehetőségét is.
- d) Olyan adó- és járulékfizetési rendszer kialakítására és jogszabályi harmonizációra van szükség, amely nem elriasztja, hanem kifejezetten ösztönzi a termelőket, hogy a TÉSZ-ekhez beszállítóként, majd tagként csatlakozzanak, és azokon keresztül értékesítsenek. Ezzel egyszerre több célkitűzés is teljesülne. A termelés nagy része kivonulna a szürkegazdaságból, ezáltal az ágazat átláthatóbbá és szabályozhatóbbá válna és megtöbbszöröződné az ágazat fejlesztésére fordítható közösségi támogatások összege, amely további fejlődést indukálna.

3.3.2. ÁFA kérdés

Meg kell vizsgálni, hogy a feketegazdaság visszaszorítása, az előállított áru nyomonkövetésének biztosítása, a hazai fogyasztás bővülése és a termelés dinamizálása érdekében van-e mód a zöldség-gyümölcs termékeket érintő ÁFA-kulcsok mérséklésére.

3.3.3. Foglalkoztatási kérdések

- a) A foglalkoztatási kérdéseknél fontos szempont kell, legyen a mezőgazdaság szezonálisából adódó

jellegetességek figyelembevételével, az általános foglalkoztatási szabályoktól eltérő feltételek alkalmazása. A kertészeti természetben főleg a vegetációs időszakban folyik a munka, amikor évi hat hónap alatt 340 ezer főnek biztosít fél éven keresztül munkalehetőséget. Ezért a zöldség-gyümölcs ágazat részére éves munkaidőkeretet szükséges meghatározni.

- b) Az alkalmi munkavállalás szabályrendszerét a bejelentés rendszerének további egyszerűsítésével kell hatékonyabbá tenni. Az ágazatban felmerülő alkalmi és idegymunka vonzóvá tétele érdekében módosítani kell a közmunkaprogramra vonatkozó szabályozást, lehetővé téve a két rendszer átjárhatóságát.
- c) A foglalkoztatás és annak átláthatóságának növelése érdekében Közös Agrárpolitika keretében – a tárgyalásokon elért eredmények kihasználásával - úgy kell alakítani a támogatási rendszert, hogy az kedvezzen a munkaintenzív kertészeti ágazatoknak.

4. ELÉRENDŐ CÉLOK ÉS VÁRHATÓ EREDMÉNYEK

- a) Jelen cselekvési program azokat a lépéseket tartalmazza, amelyek ahhoz szükségesek, hogy 2020-ra a piaci igények és az azokhoz igazodó 3,53 millió tonna jó minőségű zöldség-gyümölcs termés Magyarországon megtermelhető legyen.
- b) A cselekvési program végrehajtásával a jelenlegi 380 ezer tonnás zöldség-hajtatás mintegy 200 ezer tonnával növelhető, tehát elérheti az 580 ezer tonnát, a gombafélék mennyisége pedig a jelenlegi 25 ezer tonnáról további 25 ezer tonnával növelve az 50 ezer tonnát. A fedett területen történő termesztésből tehát együttesen 630 ezer tonnás termeléssel lehet számolni. A szabadföldi, friss piaci és feldolgozóipari célú zöldségtermesztés fejlesztésének eredményeként a jelenlegi 1 300 ezer tonna termésmennyiséget – 400 ezer tonnával emelve – 1 700 ezer tonnára növelhetjük. Így a szabadföldi és hajtatásos zöldség-, valamint a gombatermelés összesen 625 ezer tonnányi termelésnöveléssel a hét éves időszak végére elérheti a 2 330 ezer tonnás termelést. A gyümölcsstermelés esetén 400 ezer tonna termésnövekedéssel számolhatunk, azaz a jelenleg átlagosan 800 ezer tonna körüli szint 1.200 ezer tonnára emelkedhet. A zöldség-gyümölcs termelésünk tehát mindösszesen 3 530 ezer tonnára növelhető és ezen belül a friss piaci árak aránya növelhető. A fejlesztések eredményeként a zöldségtermesztés termésátlaga 35%-kal (18,5 t/ha-ról 25 t/ha-ra), míg a gyümölcsstermesztésé 70%-kal (10 t/ha-ról 17 t/ha-ra) emelhető. Magyarország ezzel az EU-átlag fölé emelkedne. (Az összefoglaló táblázatot ld. az 5. mellékletben).
- c) Az ágazat jelenlegi 200 milliárd Ft körüli elsődleges termelési értéke így mintegy 130-140 milliárd Ft-tal növekedne, ami a jelenlegi 600 milliárd Ft-os áruértéket 900-1000 milliárd Ft-ra emelné. Ez jelentős exportbevétel növekedést is jelentene, ami a jelenlegi 70 milliárd Ft körüli aktívumunkat az import visszaszorításával többszörösére emelné. A cselekvési programban vázolt fejlesztés reális alapokat teremt a zöldség-gyümölcs ágazatban rejlő vidéki eltartó képesség és munkahelyteremtés megvalósításához. Sikeres fejlesztés esetén a tervezett százezer új munkahely a zöldség-gyümölcs ágazat területén megvalósítható, amely a főfoglalkoztatású munkavállalókat, a részmunkaidős és alkalmi munkavállalókat, valamint a segítő családtagokat is magában foglalja. Az új munkahelyek 80%-a a termesztésben, míg 20%-a a feldolgozóiparban jöhet létre.

5. CSELEKVÉSI TERV, A LEGSZÜKSÉGESEBB FEJLESZTÉSEK ÉS INTÉZKEDÉSEK ÜTEMEZÉSE

- a) Az ágazat szereplőinek egységes, széles alapokon nyugvó adóterhelésének megteremtése olyan **adó- és járulékfizetési rendszer** kialakítása, és **jogszabályi harmonizáció** mellett, ami az ágazat számára elérhető adókedvezmények alkalmazásával kifejezetten ösztönzi a termelőket, hogy a termelői szervezetekhez beszállítóként, majd tagként csatlakozzanak, és azokon keresztül értékesítsenek.
- b) Ezzel szoros összefüggésben a 2014-2020 évekre vonatkozó Vidékfejlesztési Program keretében kell elindítani a hosszú távú, a beruházók szempontjából **tervezhető kertészeti fejlesztést**, mert a jelenlegi negatív folyamatokat csak a termelésfejlesztés és az áru kínálatunk jelentős bővülése képes megfordítani. Mindehhez az öntözés fejlesztése (térsgéi és üzemi), a szántóföldi zöldségtermesztés, a biogáz-, biomassza- és termál energiára alapuló hajtatos kertészet és gombatermesztés, a gyümölcstüvelvények és a feldolgozóipar és az áruvá készítés fejlesztési programjai szükségesek. A Vidékfejlesztési Program keretében rendelkezésre álló eszközök egy adott ágazat érdekében való koncentrált alkalmazását segíti termék specifikus alprogramok megalkotása így különösen a fűszerpaprika a hagyma és a dinnye termékek, a vonatkozásában. A kézműves és háztáji termék-előállítás vonatkozásában különös figyelemmel kell kezelni a pálinka-, gyümölcsbor-előállítás, lekvár-, szörpkészítés fejlesztését.
- c) A termelésbővüléssel együtt járó foglalkoztatás bővüléshez a mezőgazdasági foglalkoztatás sajátosságait teljes mértékben figyelembe vevő speciális, éves munkaidőkeret megállapítását és alkalmazását lehetővé tévő **foglalkoztatási szabályok** szükségesek.
- d) A **termelői érdekeltség** megteremtése mellett minden eszközzel és preferenciával segíteni kell a termelői szervezetek versenyképes működését. A kereskedelmi tevékenységük javítását a piaci környezet tisztaságának növelése érdekében az információs rendszerek fejlesztésével, az áru nyomon követhetőségének növelésével, a kereskedelmi tevékenység feltételeinek szigorításával és azok ellenőrzésével kell ösztönözni.
- e) A **piacképes áru kínálat védelme** érdekében a piacromboló, az előírásoknak nem megfelelő áru kínálatot ki kell vezetni a piacról. Ehhez a minőségi és növény- és fogyasztóvédelmi előírások betartásának önellenőrzési, tanúsítási rendszerének alkalmazására támaszkodó komplex integrált minőségügyi rendszer kiépítése szükséges.
- f) A bővülő magyar zöldség-gyümölcs áru kínálat belső és külső piacainak bővítését csak célzott fogyasztásösztönző és termékmarketing programokkal lehet elérni. Ennek érdekében nemzeti társfinanszírozás biztosítása mellett az EU bel- és külpiazi promóciós eszközeinek igénybevételével, folytatni kell a megkezdett belföldi programokat, a meglévő exportpiacainkon pedig partnertalálkozók szervezésével és kiállítási jelenlét növelésével kell erősíteni jelenlétünket. TÉSZ Forgóeszköz Hitelprogram fejlesztése, kamattámogatottá tétele.

A legsürgetőbb lépések sikeres végrehajtása jelentősen növeli az ágazat átláthatóságát, termelési értékét és ezzel együtt a vidéki eltartó képességet, de nagymértékben hozzájárul a feketegazdaság elleni küzdelemhez is. Mindezek lehetőséget teremtenek az előző fejezetben felvázolt fejlesztések végrehajtásának és összességében a teljes magyar zöldség-gyümölcs ágazati stratégia megvalósítását.

6. NYOMONKÖVETÉS, ÉRTÉKELÉS ALAPELVEI

A célok végrehajtása érdekében a fejlesztések és intézkedések hatékonysága, időbeli teljesülése, a fejlesztési programokat figyelő vidékstratégiai monitoring bizottság jelentései alapján kerülnek felülvizsgálatra.

A célok és eredmények megvalósulásának mértékéről, az intézkedésekről, a felhasznált erőforrásokról, a terv és tényadatok eltéréséről 2 évente beszámoló készül, különös tekintettel a jogszabályok megalkotására, gyakorlati alkalmazások tapasztalataira, továbbá az ágazat részére elérhető támogatások kihasználtsági fokára és a felhasználás hatékonyságára. Az esetleges eltérések kezelésére a szükséges korrekció alkalmazása érdekében intézkedési terv készül.

MELLÉKLETEK

A főbb zöldség- és gyümölcsfajok termelési adatai és termesztőkörzetei

1. táblázat

ZÖLDSÉG- ÉS GYÜMÖLCSTERMESZTÉSÜNK TERÜLETI ADATAI

Termékek	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012*
	hektár						
Szabadföldi Paprika	3 000	2 300	1 530	1 400	1 200	1 150	1070
Fűszerpaprika	4 500	1 900	1 200	2 000	1 500	1 800	1500
Szabadföldi Paradicsom	1 840	1 860	1 300	1 349	1 260	1 148	211
Görögdinnye	5 700	7 200	7 000	6 500	5 900	5250	4900
Sárgadinnye	1 100	1 040	845	750	700	532	450
Fejes káposzta	1 560	1 800	1 900	1 800	1 800	2 717	2300
Kelkáposzta	510	700	600	550	550	450	450
Karfiol és Brokkoli	1 080	1 100	1 000	1 080	1 100	650	700
Sárgarépa	2 510	1 950	1 200	1 100	1 100	1 232	1200
Gyökérpetrezselyem	2 460	1 250	1 000	1 100	1 100	1 930	1800
Pasztinák	240	150	120	130	100	153	150
Gumós zeller	310	300	300	320	340	380	300
Cékla	210	200	220	240	250	230	250
Torma	1 250	1 680	1 400	1 200	1 200	1 477	1700
Spárga	2 180	1 900	1 920	1 850	1 900	1 150	1200
Vöröshagyma	3 420	2 100	2 000	2 100	1 700	2 400	2280
Fokhagyma	508	500	500	490	500	880	1150
Konzervuborka	550	650	550	610	700	600	550
Zöldborsó	16 500	17 500	19 500	18 600	12 800	15 785	18200
Csemegekukorica	31 000	33 000	31 000	22 000	18 000	31 200	34450
Bab	2 500	3 000	3 300	3 500	3 500	3 500	3500
Egyéb zöldségféle	1 030	950	1 100	1 100	1 000	1 400	1500
Szabadföldi zöldségfélék	83 958	83 030	79 485	69 769	58 200	76014	79811
Hajtatott Paprika	2 000	2 100	1 800	1 780	1 750	1 520	1550
Hajtatott Paradicsom	910	610	610	450	460	450	410
Hajtatott Uborka	340	180	150	140	130	120	100
Hajtatott Salátafélék	480	500	500	500	500	500	500
Hajtatott Fejes káposzta	330	300	300	290	250	250	250
Kínai kel	130	300	330	373	310	330	210
Egyéb Káposztaféle	450	500	480	450	420	450	420
Egyéb hajtatott zöldség	745	780	358	260	255	300	300
Hajtatott zöldségfélék	5 385	5 270	4 528	4 243	4 075	3 920	3740
Zöldség összesen	89 343	88 300	84 013	74 012	62 275	79934	83551
Alma	39 750	37 803	35 120	35 500	35 200	34350	33240
Körte	1 804	2 246	2 882	2 960	3 060	2 635	2600
Cseresznye	980	1 239	1 640	1 790	2 050	2 220	2580
Meggy	7 540	8 766	10 210	10 450	13 960	13 825	14550
Kajszi	4 585	4 650	5 160	5 220	5 250	4 470	4400
Őszibarack	5 996	6 236	5 756	5 710	5 420	4 870	4560
Szilva	5 230	5 540	5 080	5 050	7 210	7 405	7320
Szamóca	435	430	498	514	512	556	680
Málna	1 042	971	931	911	865	615	520
Szeder	398	427	471	468	424	376	310
Egres	215	291	356	348	310	228	180
Ribiszke	980	969	1 230	1 170	1 210	1 420	1340
Dió	2 160	2 665	2 935	3 120	5 120	5 390	5530
Termesztett bodza	2 600	2 143	2 860	3 130	4 050	3 960	4350
Csemegezőlő	..	2 737	2 720	2 830	2 937	2 714	..
Egyéb gyümölcsféle	1 675	1 980	2 115	2 356	2 389	2 930	3110
Gyümölcs összesen	75 390	79 093	79 964	81 527	89 967	87 964	85 270
Mindösszesen	164 733	167 393	163 977	155 539	152 242	167 898	168 821

*: előzetes adat

Forrás: FruitVeB, 2013

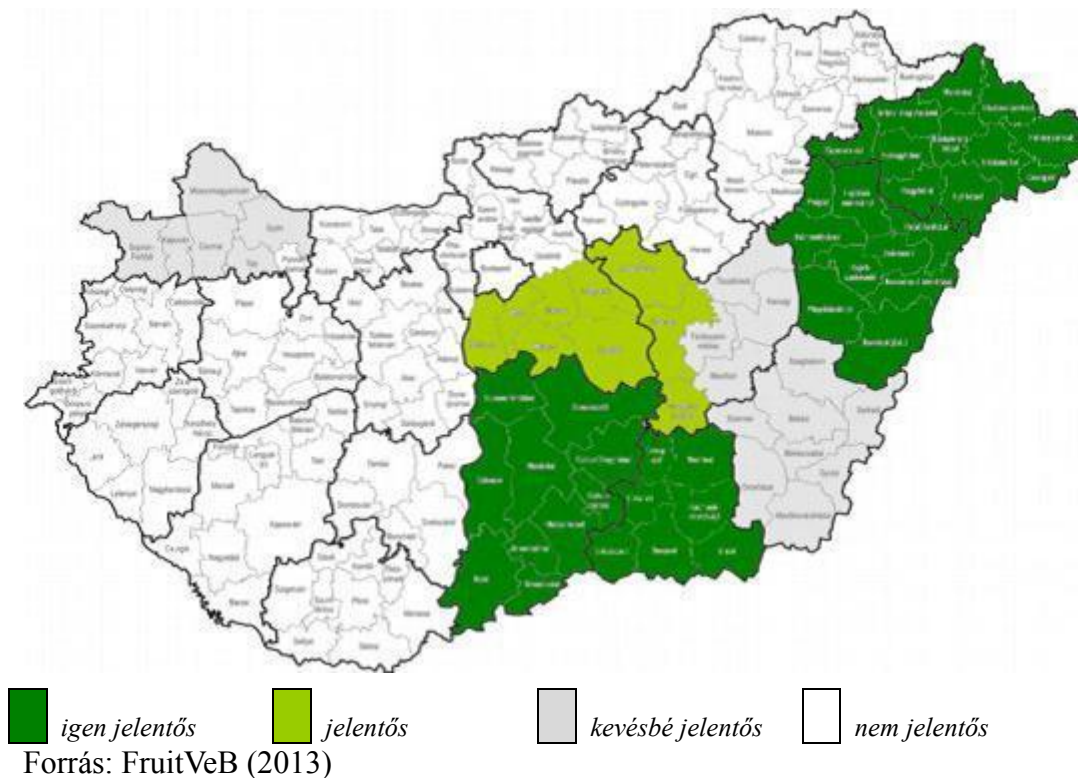
ZÖLDSÉG- ÉS GYÜMÖLCSTERMESZTÉSÜNK TERMELÉSI ADATAI

Termékek	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012*
	ezer tonna						
Szabadszabó Paprika	40	55,2	49	48	26,7	35,8	30,4
Fűszerpaprika	32	9,5	10,6	15	6,8	14,4	11,9
Szabadszabó Paradicsom	98	115,3	83	110,4	35,7	70	15,2
Görögdinnye	152	153	215,5	174	110,6	178	171,5
Sárgadinnye	13	14,6	15,1	12,1	7,9	12,1	12
Fejes káposzta	44	57,6	58,8	51,6	43,9	64,5	48
Kelkáposzta	9,5	14,7	14,5	12,8	10,9	10,2	10
Karfiol és Brokkoli	16,2	15,6	15,5	16,8	14,5	11,7	13
Sárgarépa	68	72,4	54,4	56	50,4	62,1	54,3
Gyökéretrezselyem	42	37,5	31,1	34	30,6	53,2	50
Pasztinák	9,8	4,5	5	5	3,5	5,2	5
Gumós zeller	10,8	10,5	12	12,5	10,6	13,2	13
Cékla	8,2	8	9,3	10	8,9	9,8	10
Torma	12,2	13,1	9,8	9,5	8,1	13,3	15,6
Spárga	3,2	3,3	3,4	3,8	2,7	3,1	3,5
Vöröshagyma	95	63	61,1	54,2	39,5	60,2	60
Fokhagyma	4,2	3	3	2,8	2,6	5,3	6,2
Konzervuborka	15,2	12	16,5	17,3	13,9	14	12
Zöldborsó	80	96,3	115,2	106	53,8	85,3	91
Csemegekukorica	505	524,7	520	375	230,1	523	458
Bab	17	24,8	29,1	32	24	23,6	26
Egyéb zöldségféle	14,4	14,3	17,4	18	13,1	19,6	20
Szabadszabó zöldségfélék	1 289,7	1 322,8	1 349,3	1 176,8	748,8	1 287,6	1136,6
Hajtatott Paprika	150	173	144	145	128,3	151,3	143
Hajtatott Paradicsom	101,6	132,2	130	107,5	98,9	99	91,6
Hajtatott Uborka	51	29,5	20	21,2	17,7	22,1	20,2
Hajtatott Salátafélék	33	35	34	35	31,5	34,7	33,2
Hajtatott Fejes káposzta	17	13,5	13,5	14	10,9	12	12
Kínaikel	4,5	12,1	13	10,8	8,1	11,7	8,3
Egyéb Káposztaféle	7,3	7,5	7,9	7,8	6,6	7,8	7,5
Egyéb hajtatott zöldség	27,7	19,5	18,1	13,8	11,5	14,6	13,3
Hajtatott zöldségfélék	392,1	422,3	380,5	355,1	313,5	353,2	329,1
Termesztett Csiperkegomba	19,9	19,2	21	18	19,4	22,5	23
Termesztett Laskagomba	1,5	1,7	1,4	1,4	2,2	2,3	2,5
Egyéb Termesztett Gomba	0,2	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2
Termesztett Gombafélék	21,6	20,9	22,5	19,6	21,8	25	25,7
Hajtatott zöldség és gomba	413,7	443,2	403	374,7	335,3	378,2	354,8
Zöldség összesen	1 703,4	1 766,0	1 752,3	1 551,5	1 084,1	1 665,8	1 491,4
Alma	488	214	583	545	488,4	300,1	644,4
Körte	38,5	11,3	39,7	40,1	35,5	21,1	25,1
Cseresznye	8,4	7,5	9	11	5,7	11,6	7,7
Meggy	63,2	51,3	80,6	73	62,6	65,8	58,3
Kajszi	42	24	36,6	46,9	37,8	26	9,5
Őszibarack	69,8	48,5	61,8	65	62,6	39	11,6
Szilva	64	47	72,1	68	64,3	51	74,3
Szamóca	6,6	4,6	7,8	8,5	3,8	4,3	6,9
Málna	11,5	6,9	8,9	7,8	3,7	2,1	1,1
Szeder	6,3	5,2	6,5	6	2,7	1,7	2,4
Egres	2	1,2	1,9	2	0,9	1,1	1,3
Ribiszke	10,6	8,6	10	10	5,2	5,9	6,5
Dió	6	3,5	6,5	7,2	6,1	6,5	6,2
Termesztett bodza	7,5	8,3	9,2	9,8	8,1	8,7	10,9
Csemegeaszó	..	11,9	16,0	17,5	11,2	13,6	..
Egyéb gyümölcsféle	17,8	15,2	19,2	21,9	16,8	13,8	22
Gyümölcs összesen	824,4	453,8	949,6	939,7	815,4	572,3	888,3
Mindösszesen	2 527,8	2 219,8	2 701,9	2 491,2	1 899,5	2 238,1	2 379,7

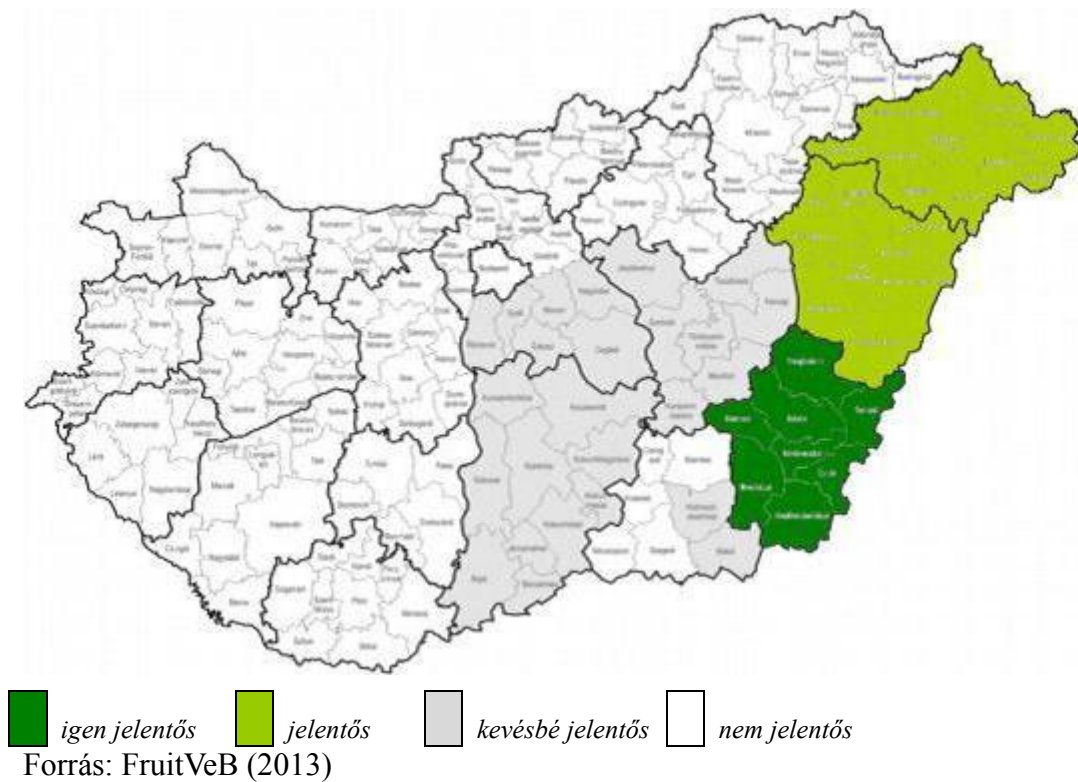
*: előzetes adat

Forrás: FruitVeB, 2013

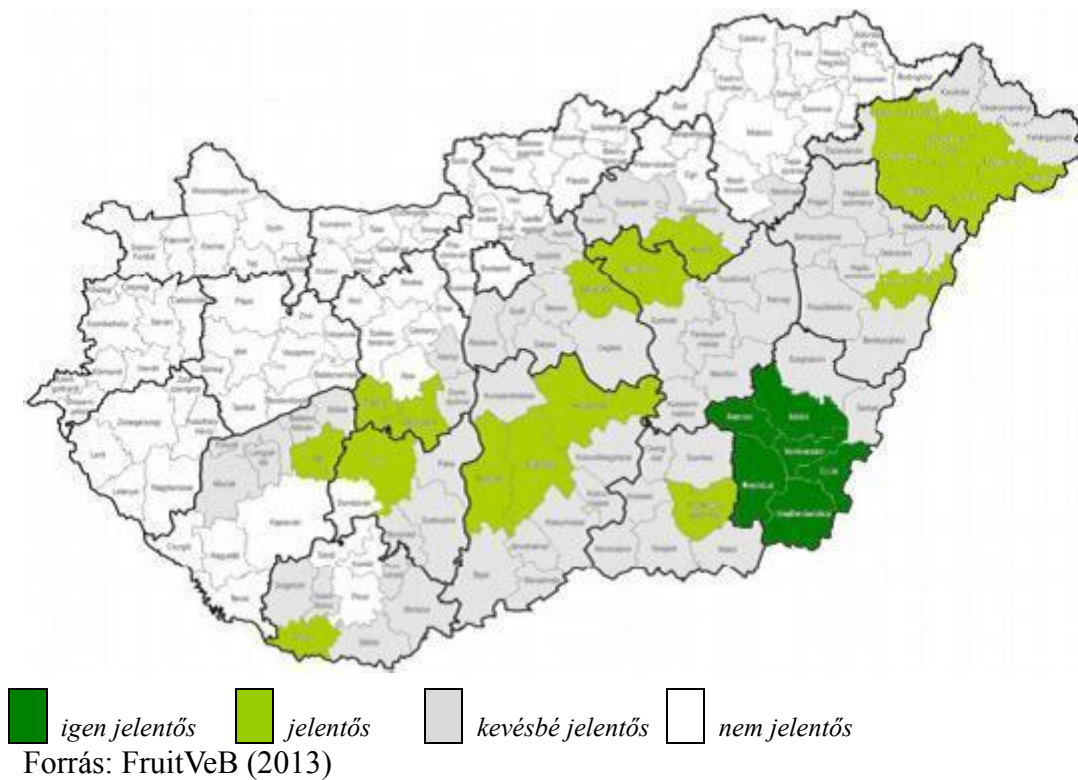
A szabadföldi paprikatermelés elhelyezkedése és jelentősége

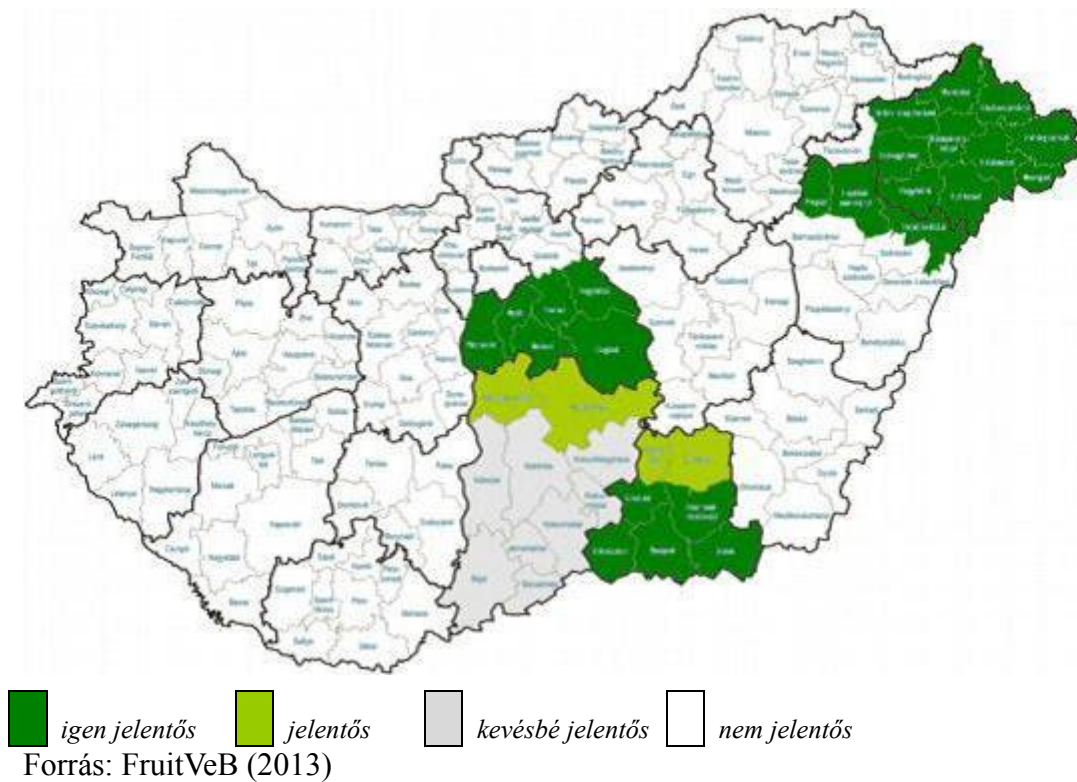
A szabadföldi paradicsomtermelés elhelyezkedése és jelentősége

A dinnyetermelés elhelyezkedése és jelentősége

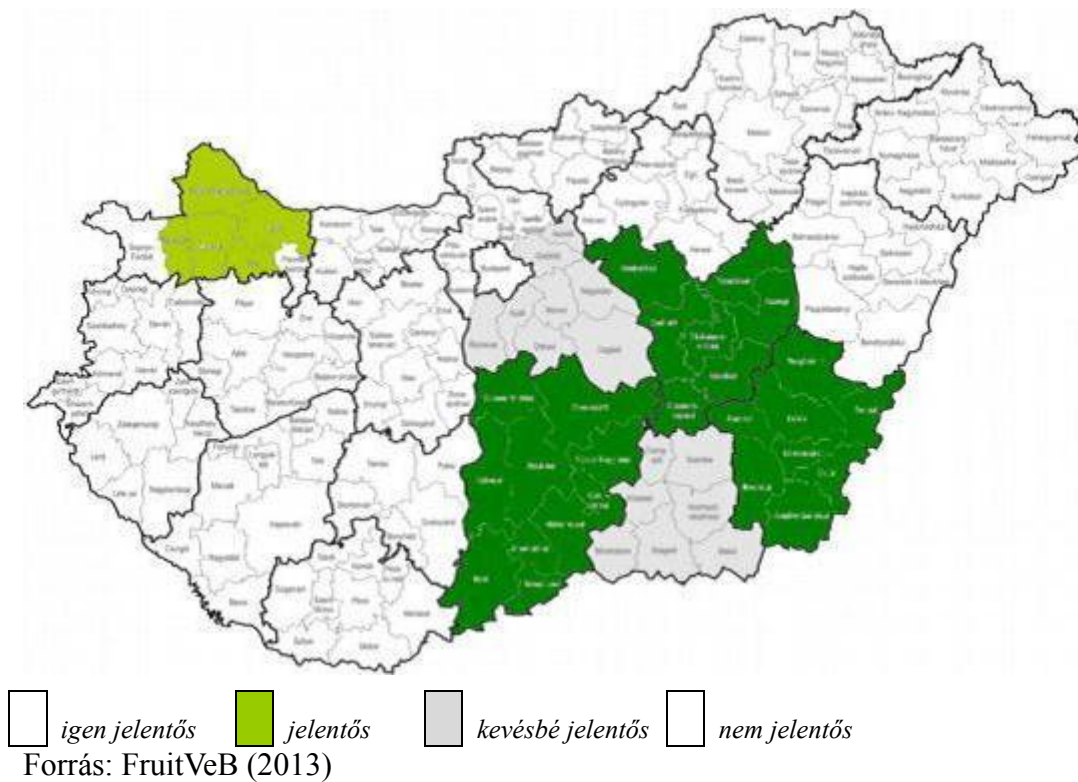
A szabadföldi káposztafélék termelésének elhelyezkedése és jelentősége

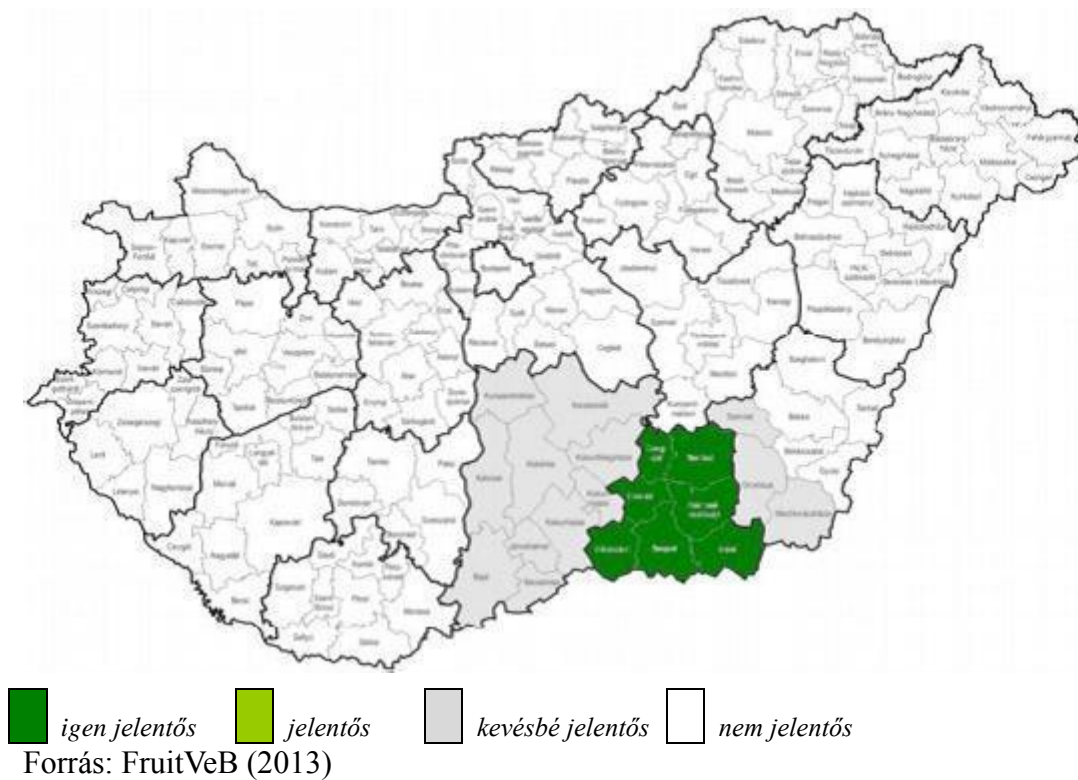
A sárgarépa- és petrezselyem-termelés elhelyezkedése és jelentősége

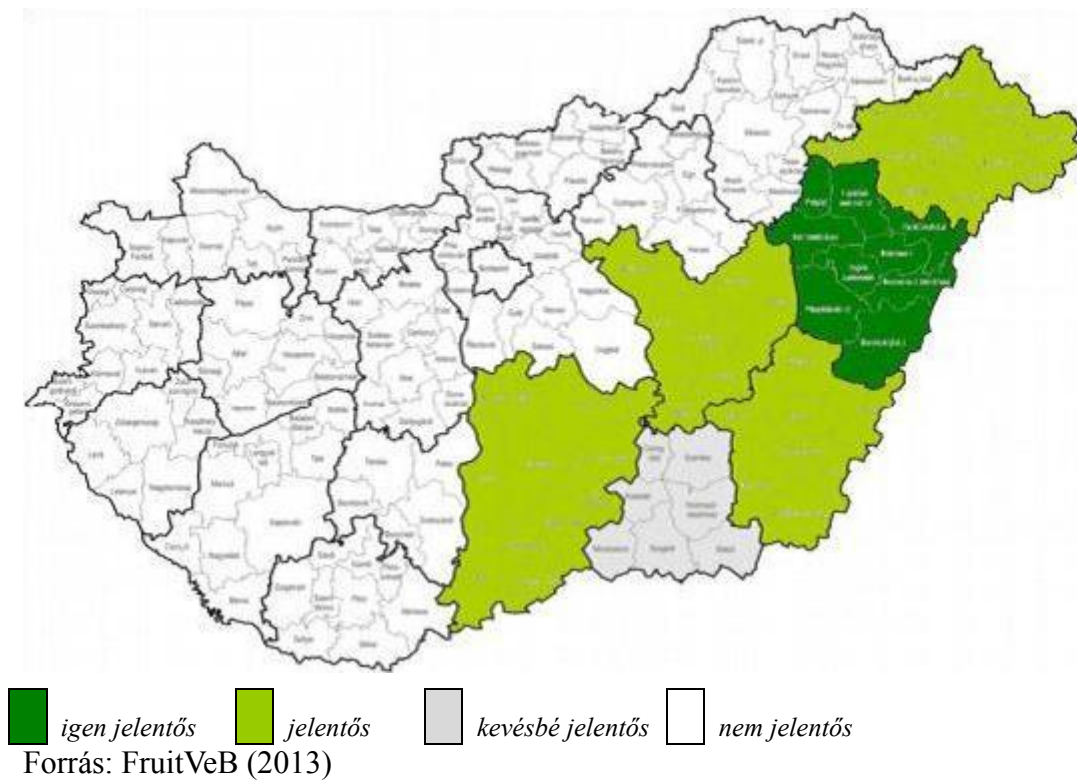
A vöröshagyma-termelés elhelyezkedése és jelentősége

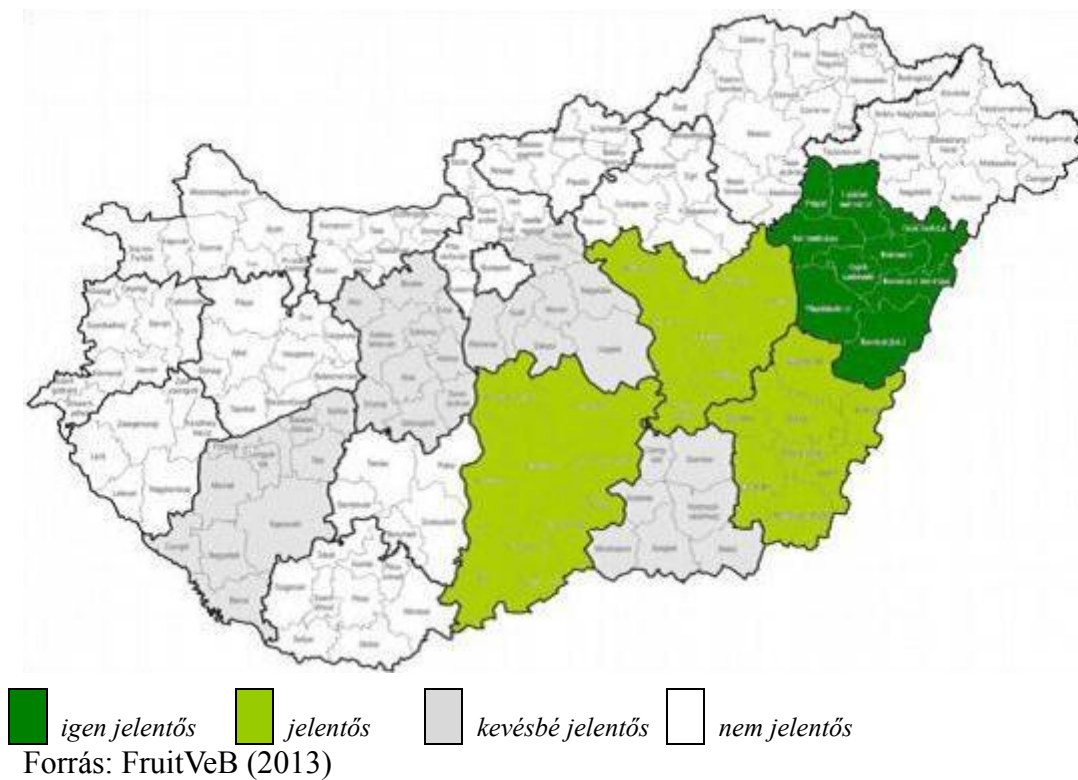
A fokhagymatermelés elhelyezkedése és jelentősége

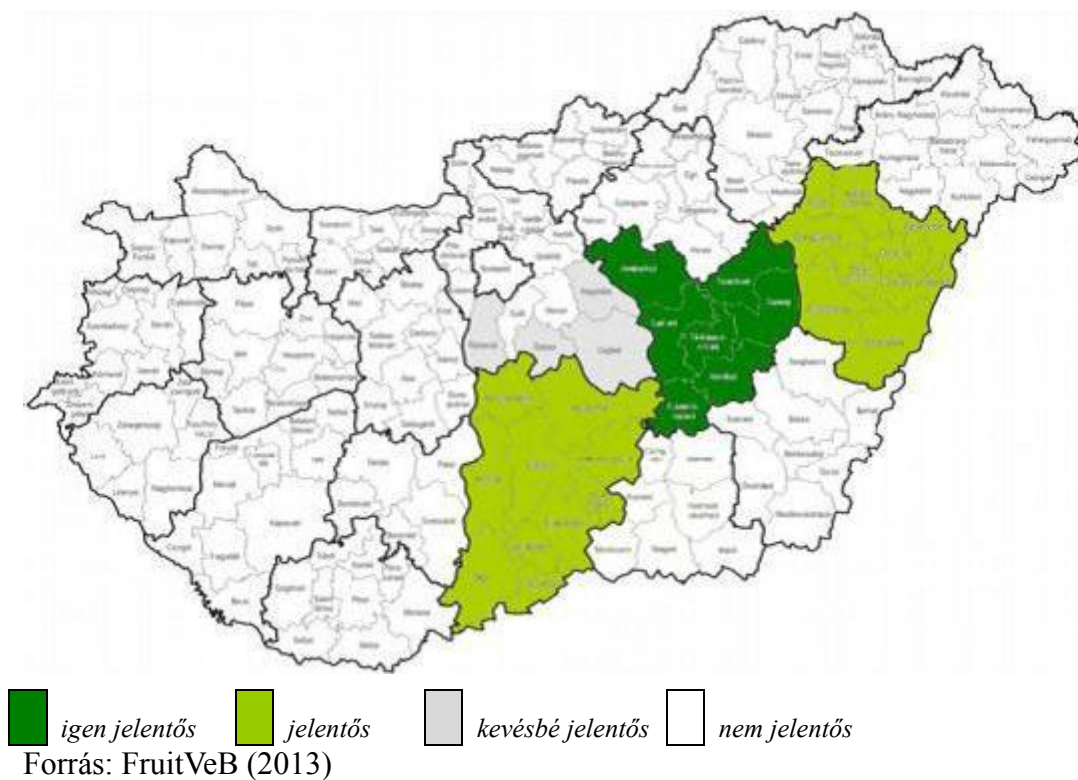
A csemegekukorica-termelés elhelyezkedése és jelentősége

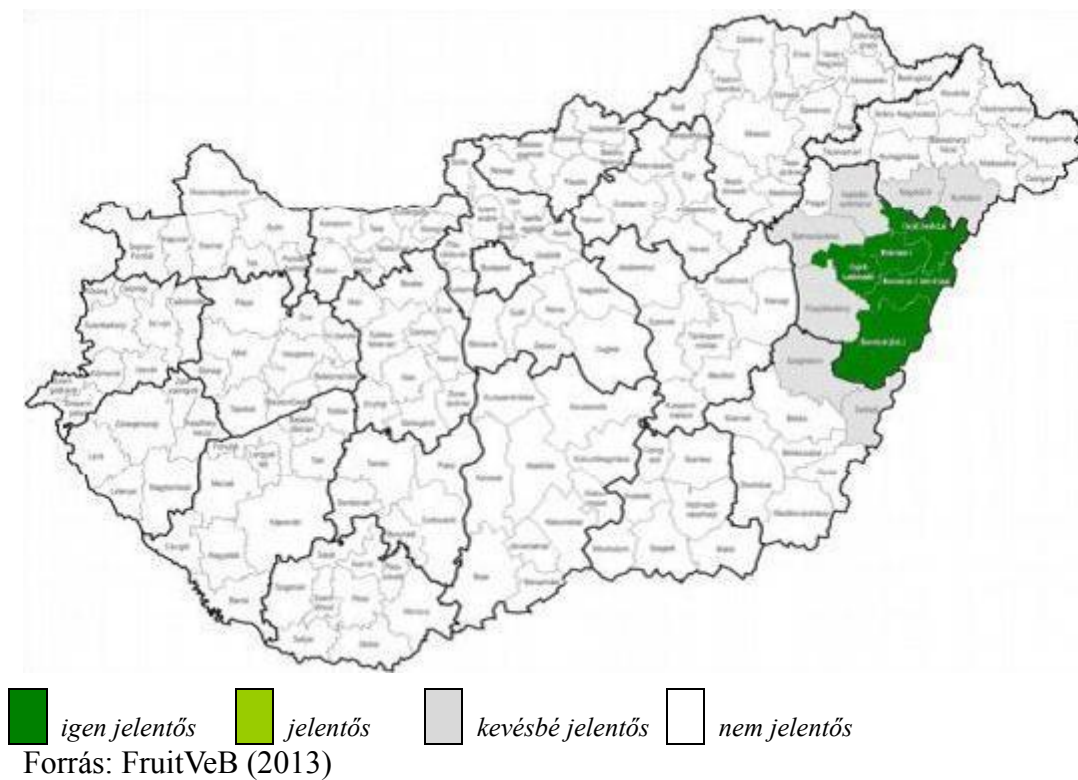
A zöldborsótermelés elhelyezkedése és jelentősége

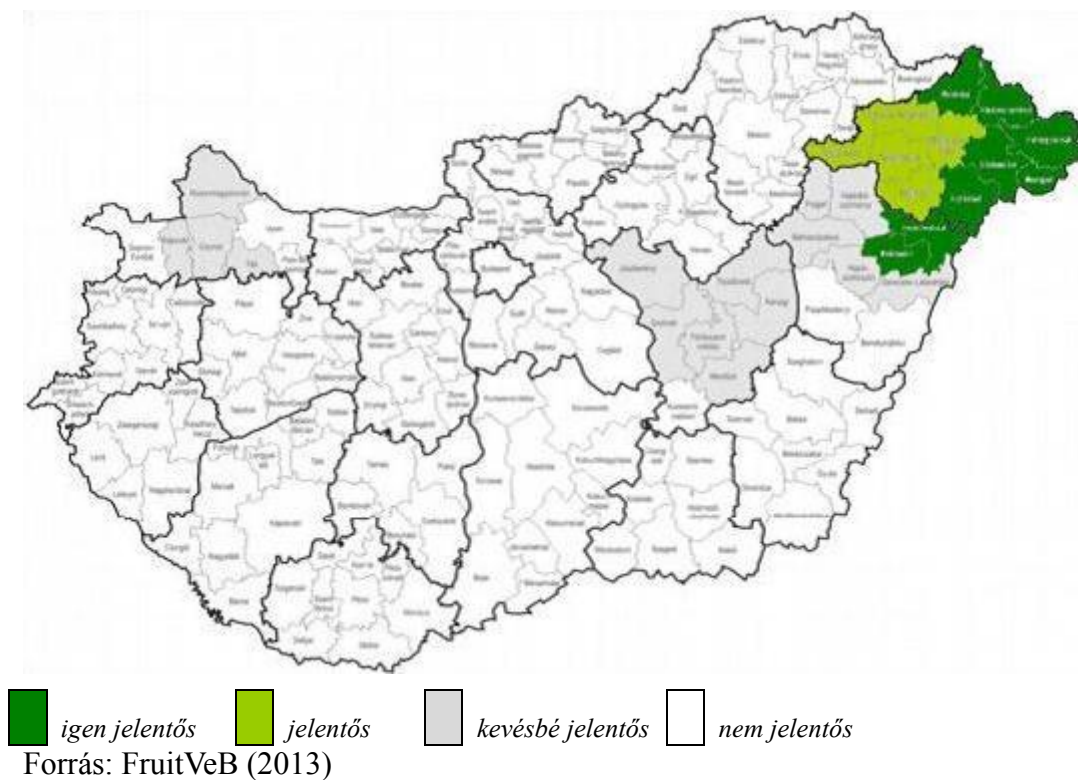
A zöldbabtermelés elhelyezkedése és jelentősége

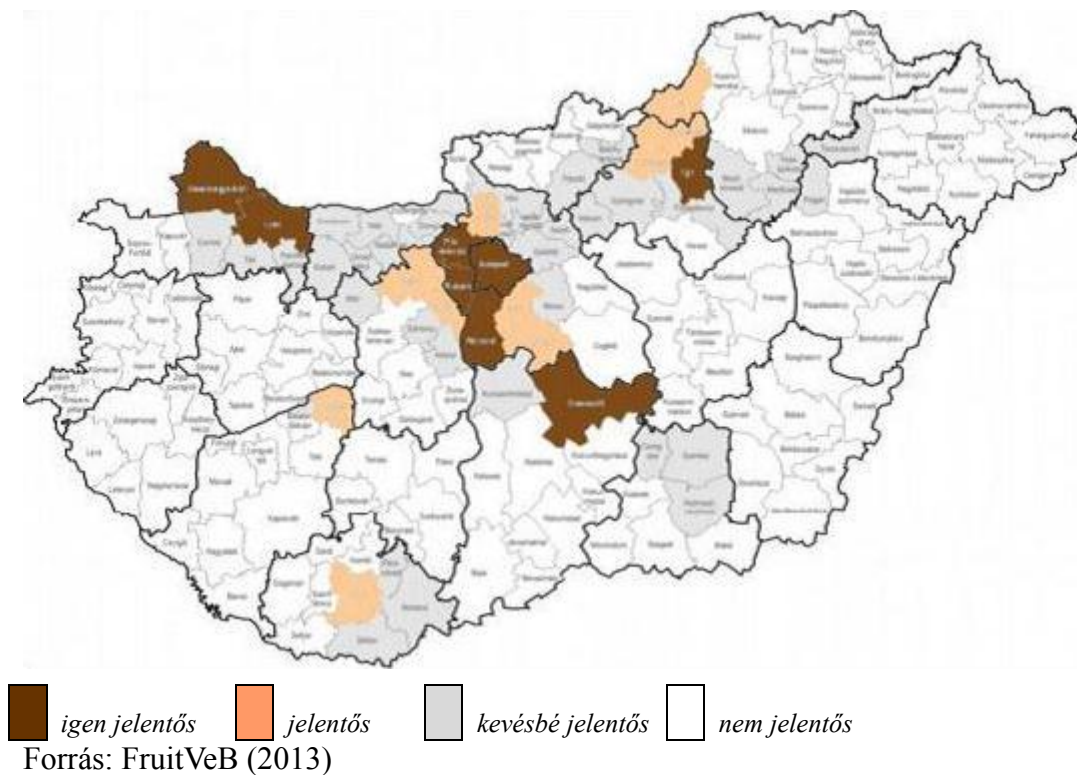
A tormatermelés elhelyezkedése és jelentősége

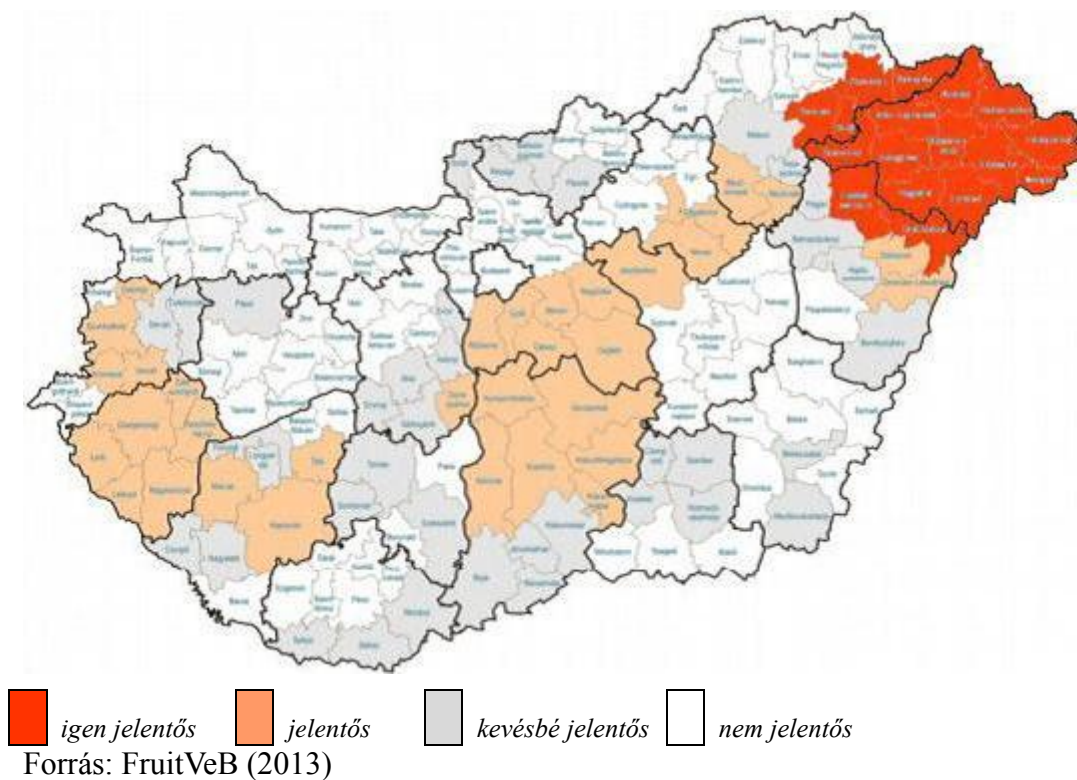
A konzervuborka-termelés elhelyezkedése és jelentősége

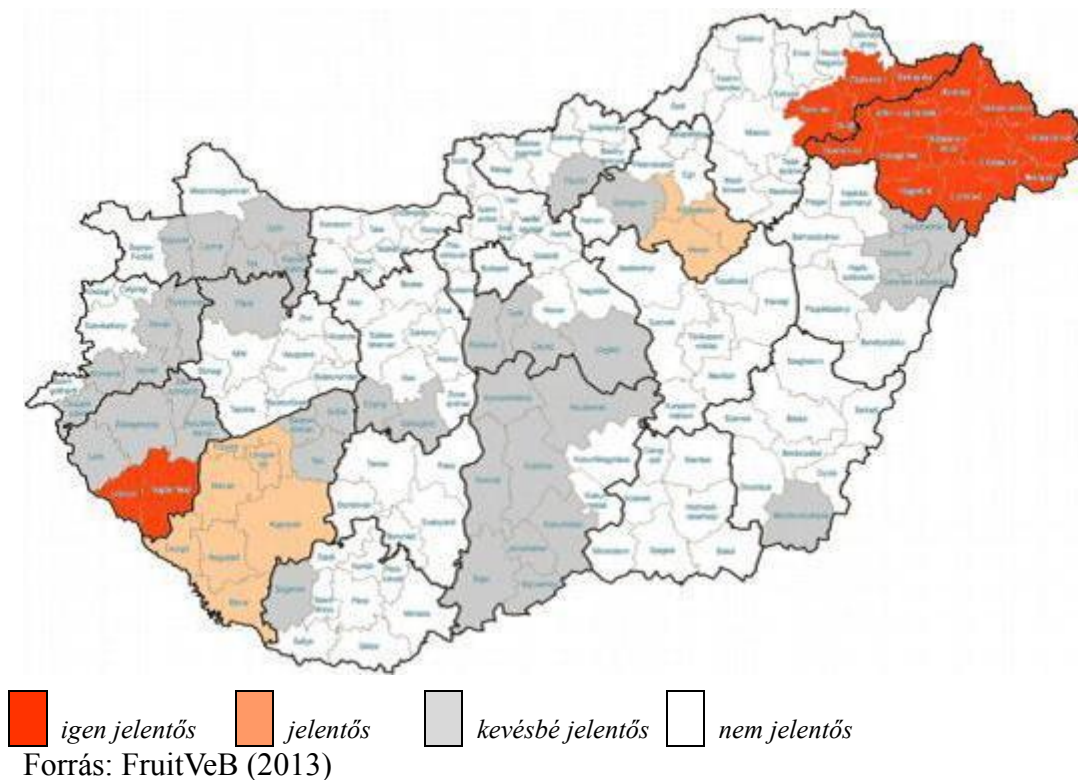
A gombatermelés elhelyezkedése és jelentősége

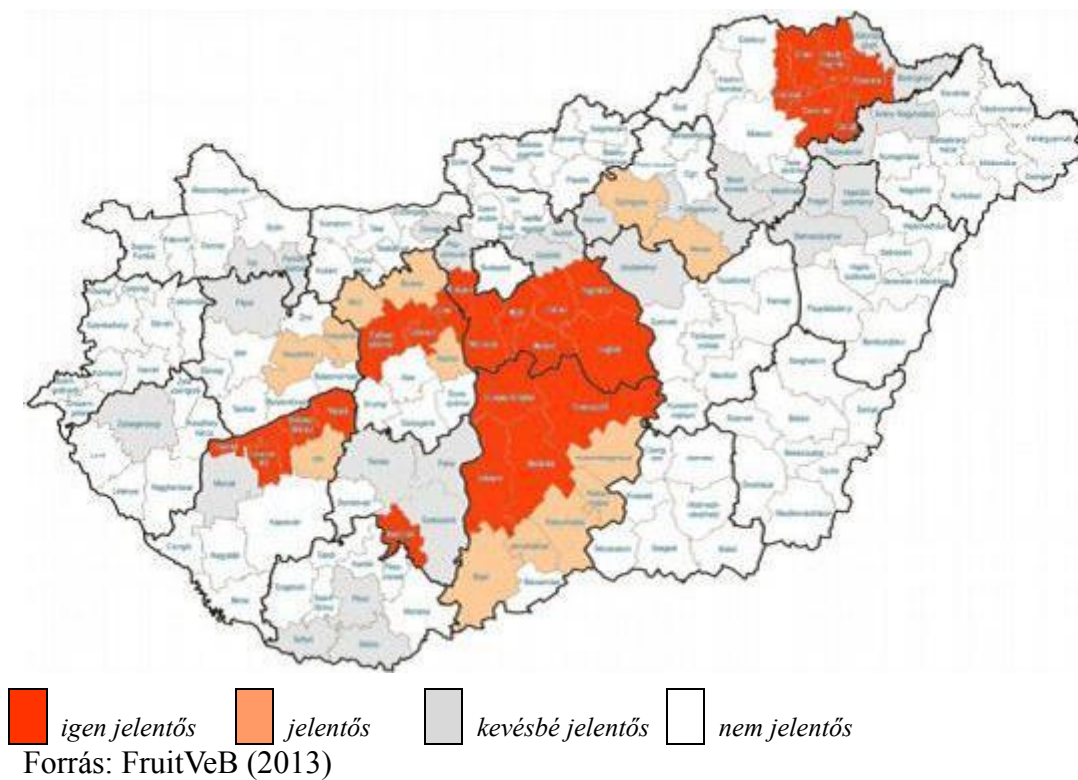
Az almatermelés elhelyezkedése és jelentősége

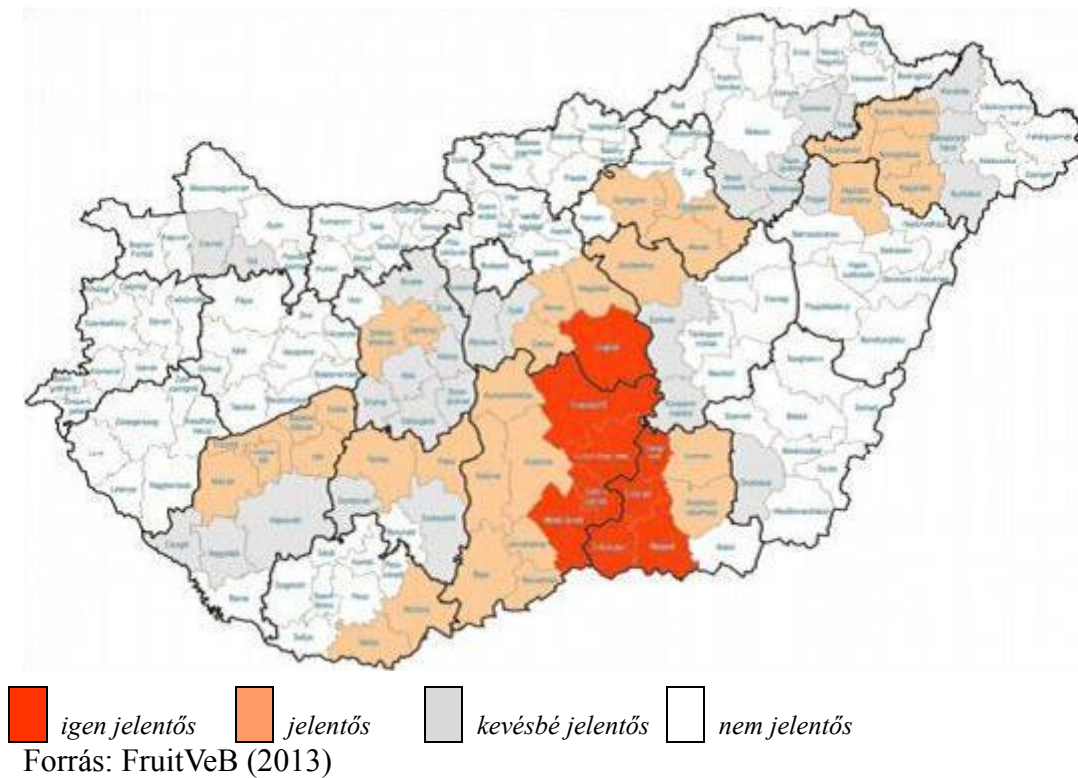
A körtetermelés elhelyezkedése és jelentősége

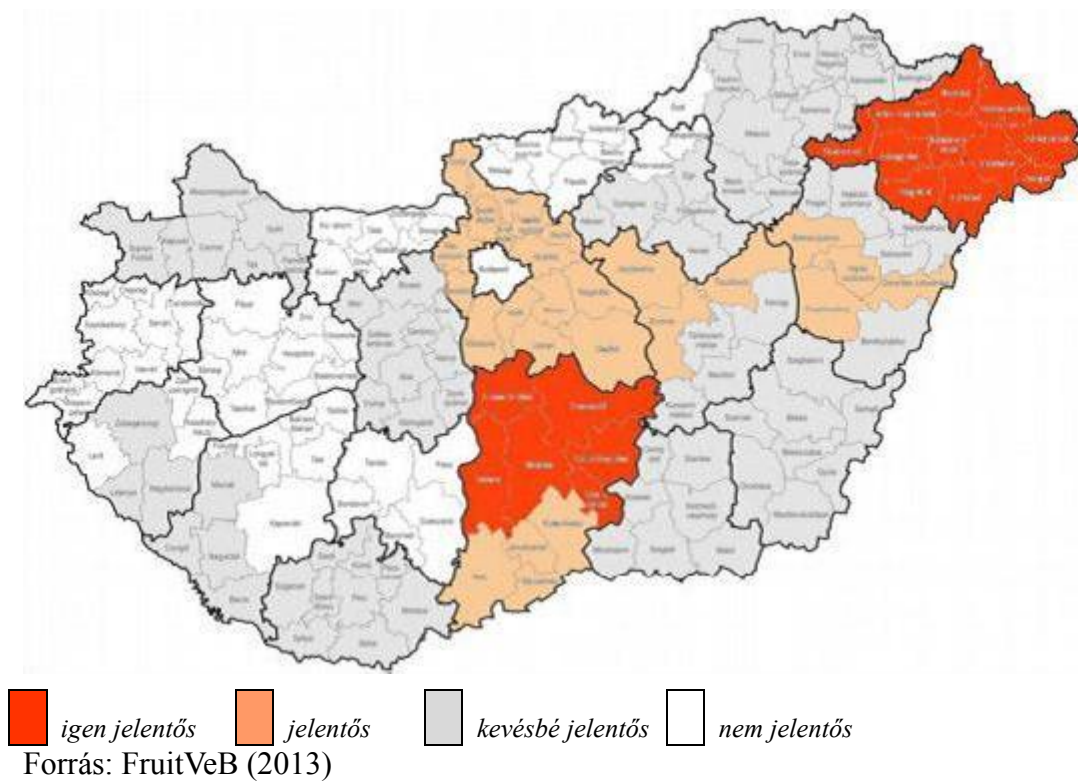
A kajszitermelés elhelyezkedése és jelentősége

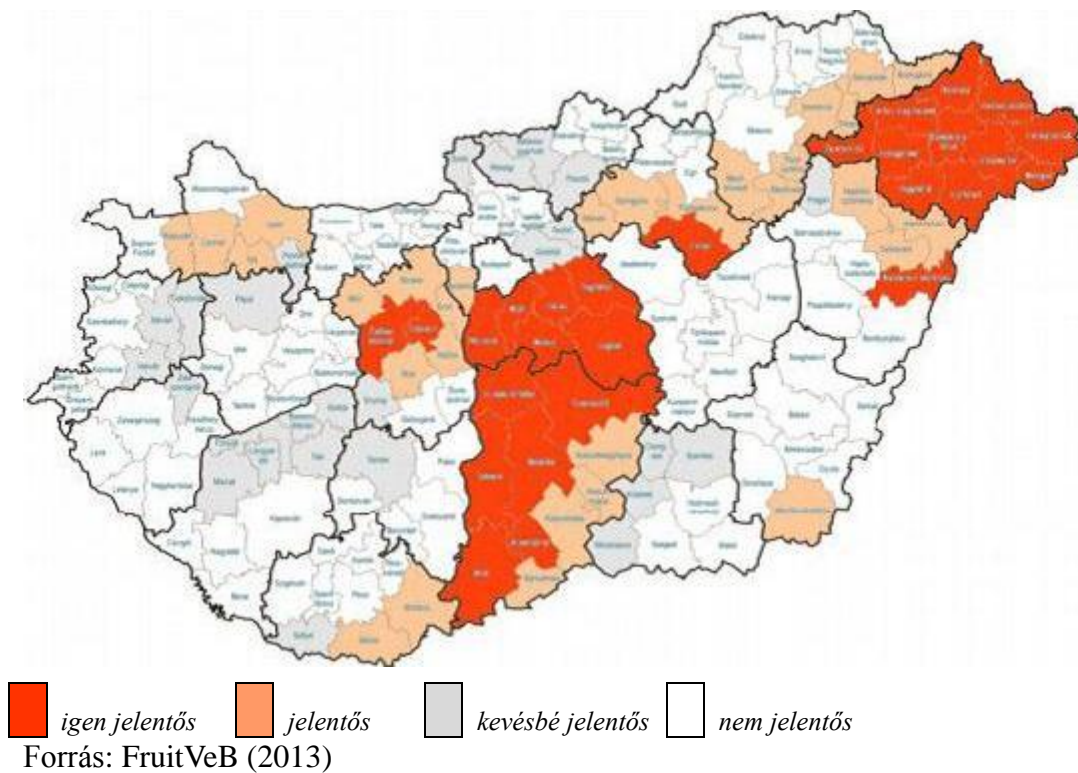
Az őszibarack-termelés elhelyezkedése és jelentősége

A szilvatermelés elhelyezkedése és jelentősége

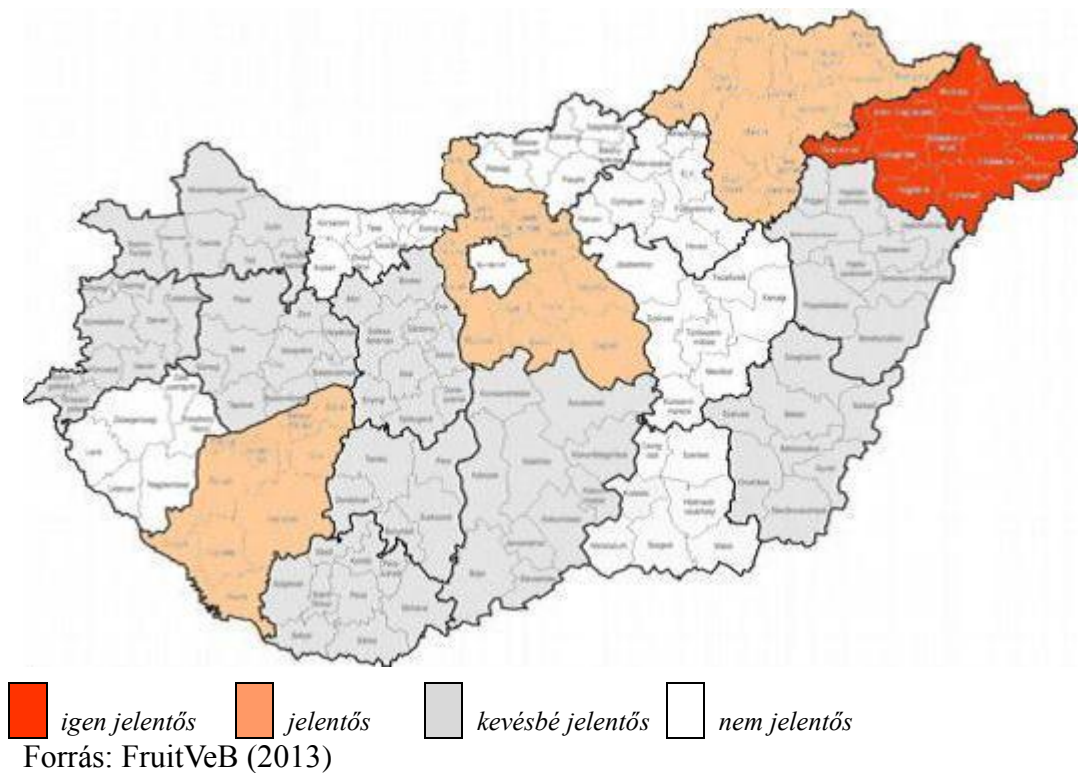
A cseresznye- és meggytermelés elhelyezkedése és jelentősége

A málnatermelés elhelyezkedése és jelentősége

A diótermelés elhelyezkedése és jelentősége

A fontosabb zöldség-, gyümölcsfélék legnagyobb termelő országai

Paradicsom

EU: Belgium, Görögország, Franciaország, Olaszország, Spanyolország, Hollandia, Lengyelország, Portugália, Románia

Harmadik országok: Marokkó, Kína, USA, India, Törökország, Egyiptom, Irán

Fokhagyma

EU: Görögország, Franciaország, Olaszország, Spanyolország

Harmadik országok: Kína, India, Dél-Korea, Egyiptom, Oroszország

Vöröshagyma:

EU: Hollandia, Ausztria, Németország, Lengyelország

Harmadik országok: Kína, India, USA, Egyiptom, Irán, Törökország

Paprika

EU: Görögország, Olaszország, Spanyolország, Lengyelország, Bulgária, Portugália, Hollandia, Románia

Harmadik országok: Kína, Törökország, Marokkó, Mexikó, USA

Uborka

EU: Spanyolország, Hollandia, Olaszország, Franciaország, Lengyelország, Bulgária

Harmadik országok: Kína, Irán, Törökország, Oroszország, Ukrajna, USA, Marokkó, Egyiptom

Zöldborsó

EU: Franciaország, Egyesült Királyság, Németország

Harmadik országok: Kína, USA

Spárga

EU: Spanyolország, Olaszország, Franciaország, Görögország, Hollandia

Harmadik országok: Kína, Peru, Mexikó, USA

Csemegekukorica

EU: Franciaország, Lengyelország, Olaszország, Spanyolország, Szlovákia, Németország

Harmadik országok: USA, Kanada, Thaiföld

Gomba

EU: Spanyolország, Franciaország, Írország, Egyesült Királyság, Hollandia, Lengyelország

Harmadik országok: Kína, USA, Kanada

Alma

EU: Görögország, Franciaország, Olaszország, Spanyolország, Lengyelország, Portugália, Ausztria, Hollandia, Belgium, Csehország, Németország,

Harmadik országok: Kína, USA, Törökország, India, Irán, Chile

Körte

EU: Görögország, Franciaország, Olaszország, Spanyolország, Portugália, Belgium, Hollandia

Harmadik országok: Kína, USA, Argentína, India, Törökország, Dél-Afrika

Kajszi

EU: Görögország, Franciaország, Olaszország, Spanyolország

Harmadik országok: Törökország, Irán, Üzbegisztán, Algéria, Pakisztán, Marokkó, Ukrajna

Őszibarack

EU: Görögország, Franciaország, Olaszország, Spanyolország, Portugália

Harmadik országok: Kína, USA, Törökország, Irán, Chile, Argentina

Meggy

EU: Lengyelország, Németország

Harmadik országok: Oroszország, Ukrajna, Törökország, Szerbia, USA, Irán

Szilva

EU: Bulgária, Németország, Franciaország, Olaszország, Spanyolország, Lengyelország, Románia

Harmadik országok: Kína, Szerbia, USA, Chile, Irán, Törökország

Szamóca

EU: Spanyolország, Lengyelország, Hollandia, Németország, Olaszország, Franciaország, Belgium, Portugália

Harmadik országok: USA, Törökország, Egyiptom, Dél-Korea, Marokkó

Egy főre jutó évi zöldség-gyümölcsfogyasztás 2002-2011 (fő/kg/év)

Megnevezés	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Citrusfélék	9,1	11,2	5,7	5,6	6,0	6,3	5,8	5,5	6,0	6,5
Banán	4,7	4,0	4,2	4,6	4,9	3,9	4,1	3,9
Alma	14,7	14,7	13,7	14,1	14,2	11,7	10,3	11,2	11,3	9,9
Körte	1,4	1,8	1,3	1,7	1,7	1,5	1,3	1,7	1,1	1,2
Őszibarack	2,1	2,5	3,3	3,0	2,9	2,3	2,8	3,0	2,3	2,2
Sárgabarack	0,5	1,9	1,2	0,8	1,5	0,8	0,9	1,8	0,6	1,4
Cseresznye	1,2	1,1	1,4	0,7	0,9	1,1	1,0	1,1	0,4	1,4
Meggy	1,9	1,9	1,8	0,9	1,1	1,1	1,2	1,7	0,8	1,4
Szilva	1,4	1,9	1,9	1,0	1,5	1,1	0,9	1,3	1,0	1,1
Földieper, málna, ribizli	1,3	0,8	1,2	1,1	1,0	0,9	1,1	0,8	0,7	1,0
Szőlő	3,0	3,1	2,7	2,4	2,4	3,6	2,5	2,3	1,7	1,9
Sárgadinnye	1,0	1,0	0,6	0,7	0,6	0,6	0,7	0,7	0,7	0,6
Görögdinnye	9,2	9,3	6,7	6,8	4,6	7,0	6,5	5,2	4,3	4,9
Egyéb gyümölcs	0,2	0,2	0,8	0,9	0,7	0,9	0,8	0,7	0,8	0,7
Dió, mák, mogyoró, mandula	1,0	1,0	1,4	1,3	1,2	1,2	1,2	1,2	1,3	1,2
Gyümölcskészítmények	0,1	..	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1
Gyümölcs összesen	48,1	52,4	48,5	45,1	44,6	44,9	42,0	42,2	37,1	39,5
Leveles, száras zöldségek	3,7	3,4	3,2	3,1	3,4	2,7	2,9	3,5
Káposztafélék	5,3	5,1	7,7	6,7	6,3	6,4	6,5	6,0	5,7	5,6
Uborka	6,0	5,1	4,6	4,5	3,9	3,2	3,6	3,7	3,0	3,3
Paradicsom	8,3	7,5	7,4	6,2	6,4	6,6	5,8	6,2	4,4	5,7
Zöldpaprika	7,2	6,2	6,1	5,9	5,6	5,1	5,2	5,6	4,6	5,0
Zöldbab	1,4	1,1	1,3	1,3	0,9	0,7	0,8	1,0	0,9	0,8
Zöldborsó	1,6	0,9	1,5	1,3	1,0	0,8	0,9	0,8	0,8	1,0
Szárazhüvelyesek	1,5	1,2	1,2	1,1	1,0	0,9	0,8	1,0	1,0	1,0
Gomba	1,0	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,6	0,7	0,7
Sárgarépa, petrezselyemgyökér	9,1	8,2	8,0	8,4	7,7	8,0	7,3	7,3	7,1	7,4
Vörshagyma	8,7	7,9	7,9	8,6	7,5	7,3	7,6	7,5	7,4	7,4
Egyéb friss zöldség	5,2	5,0	2,8	3,1	2,8	2,6	2,9	3,0	2,8	3,3
Tartósított zöldség, zöldségkészítmények	6,7	6,9	6,9	6,6	6,6	7,0	6,8	6,2	6,5	6,4
Burgonya	42,6	37,7	36,6	36,9	33,5	32,6	31,0	30,0	29,1	29,2
Zöldség összesen (burgonya nélkül)	62,0	55,9	59,9	57,9	53,7	52,5	52,4	51,6	47,8	51,1
Zöldség és burgonya összesen	104,6	94,0	96,6	94,8	87,4	85,1	83,3	81,6	76,9	80,4
Zöldség-gyümölcs összesen (burgonya nélkül)	110,1	108,3	108,4	103	98,3	97,4	94,4	93,8	84,9	90,6
Gyümölcslevek, liter	15,8	..	15,2	14,2	15,1	15,4	15,4	12,6	12,8	12,1

Forrás: KSH, 2013

Gyümölcs ültetvények egy hektárra jutó telepítési költségei

Faj	Tőszám (db/ha)	Telepítési költség (ezer Ft/ha)	Ültetvény termőre fordulásának ideje (év)	Összes ápolási költség a fajlagos telepítési költségek százalékában (%)	Öntözési mód/jégvédőháló
alma	800–1450	1500	5	15	csévélődobos mobil rendszer korona alatti szórófejjel
	1451–2000	4300	4	15	csepegtető vagy mikroszórófej és/vagy felső öntözés
	2001–3000	5800	3	15	csepegtető vagy mikroszórófej és/vagy felső öntözés; jégvédőháló
	3000 feletti	8000	3	15	mikro- és/vagy felső öntözés
birs	500 feletti	2100	5	15	mikroöntözés vagy csévélődobos korona alatti szórófejjel; jégvédőháló
bodza	660 feletti	1700	2	10	
csemegeszőlő	3000 feletti	3500	4	15	csepegtető vagy mikroszórófej
cserezsnye	660–1000	3600	5	18	csepegtető vagy mikroszórófej
	1000 feletti	6200	5	18	csepegtető vagy mikroszórófej
dió	200 feletti	2100	8	10	csepegtető vagy mikroszórófej vagy csévélődobos mobil öntözőrendszer korona alatti szórófejjel
gesztenye	200 feletti	2100	8	10	
kajszi	400–800	3100	5	18	csepegtető vagy mikroszórófej
	800 feletti	3800	5	18	csepegtető vagy mikroszórófej; jégvédőháló
körte	660–1650	3700	5	15	csepegtető vagy mikroszórófej

	1651–2000	4500	5	15	csepegtető vagy mikroszórófej és/vagy felső öntözés
	2000 feletti	6000	4	15	csepegtető vagy mikroszórófej és/vagy felső öntözés; jégvédőháló
köszméte	5000 feletti	3700	2	15	csepegtető öntözés vagy csévéldobos mobil öntözőrendszer szórófejjel
köszméte törzses oltvány	5000 feletti	3700	2	15	csepegtető öntözés vagy csévéldobos mobil öntözőrendszer szórófejjel
mandula	410 feletti	2300	4	10	
málna	9000 feletti	6500	2	15	csepegtető vagy csévéldobos mobil öntöző-rendszer szórófejjel
meggy	400 feletti	1500	5	18	csepegtető vagy mikroszórófej
mogyoró	410 feletti	1700	4	10	
őszibarack	660 feletti	3400	4	18	csepegtető vagy mikroszórófej
piros ribiszke törzses oltvány	4700 feletti	3600	2	15	csepegtető öntözés
piros ribiszke	4700 feletti	3600	2	15	csepegtető öntözés
spárga	–	3900	2	15	csepegtető öntözés vagy csévéldobos mobil öntöző-rendszer szórófejjel
szamóca	–	4400	1	0	csepegtető vagy felső öntözés vagy csévéldobos mobil öntözőrendszer szórófejjel
tüske nélküli szeder	2500 feletti	3000	2	15	csepegtető öntözés
szilva	800 feletti	4200	5	18	csepegtető vagy mikroszórófej
homoktövis	990 feletti	2800	3	15	csepegtető öntözés vagy csévéldobos mobil öntözőrendszer szórófejjel

Forrás: 55/2011. (VI. 10.) VM rendelet

A fejlesztési programok összefoglalója**A ZÖLDSÉG-GYÜMÖLCS ÁGAZAT 2014-2020. ÉVI STRATÉGIAI FEJLESZTÉSI TERÜLETEI****1. Szabadföldi zöldségtermesztés fejlesztése:**

A szántóföldi zöldségtermesztés területének 80 %-os öntözhetőségének megteremtése. A legkorszerűbb szántóföldi technológiák és technikák bevezetésével a termésátlagok emelése és a fajlagos költségek csökkentése.

Cél: A termésátlagok világszínvonalra emelése által a feldolgozó ipar részére versenyképes áron biztosítható a nyersanyag. A szántóföldi zöldségtermesztés jelenlegi 1,3 millió tonnás termésének 1,7 millió tonnára emelése.

Költség: 60 milliárd Ft, ebből támogatás 30 milliárd Ft, saját erő + hitel 30 milliárd Ft.

A fejlesztés eredménye:

A szántóföldi zöldség mennyiség 400 ezer tonnával nő. A fajlagos költség csökken. a feldolgozó ipar nyersanyag biztonsága nő. Termelési érték növekmény évi 15 milliárd Ft.

2. Növényházi termesztés fejlesztése:

1000 hektár növényház építése (100 hektár üvegház, 200 hektár blokkfólia, 700 hektár mobil blokkfólia ill. nagylégterű egyhajós sátor).

Cél: A termelési időszak széthúzása, az egyre növekvő friss áru igény kielégítése, a jelenlegi 380 ezer tonna hajtatott árumennyiség 580 ezer tonnára emelése.

Költség: 91 milliárd Ft, ebből támogatás 45,5 milliárd Ft, saját erő + hitel 45,5 milliárd Ft.

A fejlesztés eredménye:

Évi 200 ezer tonna minőségi árualap növekmény, amelynek értéke 45 milliárd Ft.

3. Gombatermelés fejlesztése:

100 db gombakomposzt előállító hőkezelő egység felépítése, 60 db gombatermesztő farm létesítése, 15 000 tonna gombakonzerv kapacitás létesítése.

Cél: A jelenlegi gombatermelésünk megduplázása és az ehhez szükséges komposzt biztosítása.

Költség: 36 milliárd Ft, ebből támogatás 18 milliárd Ft, saját erő + hitel 18 milliárd Ft.

A fejlesztés eredménye:

A jelenlegi komposztkapacitás megduplázásával 300 ezer tonnára emelése, amely elegendő a hazai termelés bővítéséhez és az export igények kielégítéséhez. A gombatermesztő kapacitás 25 ezer tonnáról 50 ezer tonnára emelése. A növekmény 50 %-a export piacokon talál vevőre. A növekmény évi 20 milliárd Ft plusz bevételt jelent.

4. Gyümölcstermesztés fejlesztése:

24,5 ezer hektár új gyümölcs ültetvény telepítés. A termelés gépparkjának korszerűsítése.

Cél: A jelenlegi 35 ezer hektár előregedett, ill. korszerűtlen ültetvény kivágása után 45 ezer hektár régi és 24,5 ezer hektár új világszínvonalú ültetvényen évente 1,2 millió tonna kiváló minőségű gyümölcs előállítás.

Költség: 24,5 ezer hektár új ültetvény beruházási költsége 69 milliárd Ft, öntözés 16 milliárd Ft, jég- és fagyvédelem 75 milliárd Ft. Összesen 160 milliárd Ft, ebből támogatás 60 milliárd Ft, saját erő + hitel 100 milliárd Ft.

A fejlesztés eredménye:

A jelenleg átlagosan 800 ezer tonnás gyümölcsstermés 1,2 millió tonnára növelése a minőségi árukihozatal növelésével. A termelési érték növekmény évi 50 milliárd Ft.

5. Feldolgozóipari fejlesztése:

A feldolgozóipari technológia és tárolótéri műszaki fejlesztés. Termékszerkezet korszerűsítés. A feldolgozóipari és termelői integrációk elősegítése. A finanszírozási lehetőségek felülvizsgálata. A fresh-cut feldolgozás támogatása.

Cél: A zöldség-gyümölcs feldolgozóipar erodálódásának megállítása és fejlesztési pályára állítása.

Költség: 100 milliárd Ft, ebből támogatás 50 milliárd Ft, saját erő + hitel 50 milliárd Ft.

A fejlesztés eredménye:

A feldolgozóipar nyersanyagszükséglete mintegy 20 milliárd Ft értékben nő. A termékszerkezete szélesedik. Az elvesztett piacok visszaszerezhetők. Az ipar termelési értéke évi 60 milliárd Ft-tal nő 250 milliárd Ft-ra.

6. Árukezelés és gépesítés fejlesztése:

Korszerű áruvá készítési és hűtési kapacitás bővítése.

Cél: A jelentősen növekvő termelés produktumának áruvá készítése és minőségének megőrzése. A fejlett technológiákhoz szükséges géppark biztosítása.

Költség: 60 milliárd Ft, ebből támogatás 30 milliárd Ft, saját erő + hitel 30 milliárd Ft.

A fejlesztés eredménye:

Az egy millió tonnával növekvő termék áruvá készítésének kapacitása rendelkezésre áll. A legkorszerűbb technológiák bevezetésének nincs gépesítési akadálya. A hozzáadott érték növekedése.

PÉNZÜGYI FELTÉTELEK:

Fejlesztési területek	Támogatott fejlesztések összes költsége	Támogatási igény	A jelenlegi termelési szint	A fejlesztés eredményeként évente képződő új árualap és áruérték		A fejlesztés eredményeként megvalósuló teljes termésmennyiség
			ezer tonna	ezer tonna	milliárd Ft	ezer tonna
1. Szabadszabó zöldségtermelés	60 Mrd. Ft	30,0 Mrd. Ft	1 300	400*	15	1 700
2. Növényházi zöldségtermesztés	91 Mrd. Ft	45,5 Mrd. Ft	380	200*	45	580
3. Gombatermesztés	36 Mrd. Ft	18,0 Mrd. Ft.	25	25* (+150 komposzt)	20	50
4. Gyümölcsstermesztés	160 Mrd. Ft	60,0 Mrd. Ft	800	400*	50	1 200
1.-4. összesen:	347 Mrd. Ft	153,5 Mrd. Ft	2 505	1 025	130	3 530
5. Feldolgozóipar	100 Mrd. Ft	50,0 Mrd. Ft	790	250	60	1 040
6. Árukezelés és gépesítés	60 Mrd. Ft	30,0 Mrd. Ft	-	-	ld. 1-4. fejl.	-
Mindösszesen	507 Mrd. Ft	232,5 Mrd. Ft	3 295	1 275	190	4 570

*: elsődleges termékkibocsájtás növekedése (összesen: 1025)

A magyar zöldségek és gyümölcsök szezon- és krízisnaptára

GYÜMÖLCS-FÉLÉK	e.t	JAN	FEB	MÁR	ÁPR	MÁJ	JÚN	JÚL	AUG	SZEP	OKT	NOV	DEC
ALMA	523	xxx	xxx	xx	xx	x	x	x	xx	xxx	xxx	xxx	xxx
KÖRTE	33				x				xx	xxx	xxx	xxx	xxx
CSERESZNYE	12					x	xxx	xx					
MEGGY	56					x	xxx	xxx					
SZILVA	69							xxx	xxx	xx	x		
KAJSZIBARACK	31						x	xxx	xx				
ŐSZIBARACK	54						x	xxx	xxx	xx			
MÁLNA	3						xxx	xx	x	x			
SZEDER	2						x	xx	xx	x			
SZAMÓCA	7					xxx	xxx						
PIROS, FEKETE RIBIZKE	6						xx	xx					
KÖSZMÉTE	1						xx	x					
TERMESZTETT BODZA	9								x	xx			
DIÓ	9	xxx	xxx	xx	xx	xx	xx	xx	x	x	xxx	xxx	xxx
GESZTENYE	1									x	x		
ÉTKEZÉSI/CSEMEGE SZŐLŐ									xx	xxx	xxx	x	
	816												
ZÖLDSÉG-FÉLÉK	e.t												
GÖRÖG-DINNYE	174							xxx	xxx	x			
SÁRGA-DINNYE	12					x	xxx	xx	xx	x			
PAPRIKA TV				x	xx	xx	xxx	xxx	xxx	xxx	xx	x	
PAPRIKA HE	200			x	xx	xx	xxx	xxx	xxx	xxx	xx	xx	x
PAPRIKA KÁPIA								xx	xxx	xxx	xxx	x	
PARADICSOM (FRISSPIACI)	106			x	xx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xx	x	
PARADICSOM (IPARI)	117								xxx	xxx			

FEJES- KÁPOSZTA	66	xxx	xxx	x	xxx	xxx	xxx	xx	xx	xx	xxx	xxx	xxx
KELKÁPOSZTA	19	xx	xx	xx	xx	xxx	xxx	xx	xx	xxx	xxx	xxx	xxx
BROKKOLI	5								x	xx	xx	xx	
KARFIOL	12				x	xx	xx	xx	x	xxx	xxx	xx	
KÍNAI KEL	7	x	x	x	xxx	xxx	x			xx	xxx	xxx	xx
KONZERV- UBORKA	15						x	xxx	xxx	xx			
KÍGYÓ- UBORKA	25			x	xx	xxx	xx	x	x	xx	xx	x	
CSEMEGE- KUKORICA	450						xx	xxx	xxx	xx	x		
ZÖLDBAB	21					x	xx	xxx	xxx	xx	x		
ZÖLDBORSÓ	82					xx	xxx	x					
SALÁTÁK	33			xx	xxx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	x
VÖRÖS- HAGYMA	60	xxx	xxx	xx	x	xx	xx	xx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx
FOKHAGYMA	4	xx	xx	x	x	x	xx	xx	xxx	xxx	xxx	xxx	xx
SPÁRGA	4				xx	xxx	xx						
TORMA	10	xx	xx	xx	xx	x				xx	xxx	xxx	xxx
SÁRGARÉPA	78	xxx	xxx	xxx	xx	xx	xx	x	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx
PETRE- ZSELYEM	45	xxx	xxx	xx	xx	xx	xx	x	xx	xxx	xxx	xxx	xxx
PASZTINÁK	5	xx	xx	xx	x					xx	xxx	xxx	xx
CSIPERKE- GOMBA	20	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx
LASKAGOMBA	2	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx	xx	xx	xx	xxx	xxx	xxx	xxx
	1572												

x	Alacsony termelői felhozatal
xx	Közepes termelői felhozatal
xxx	Magas termelői felhozatal
	kritikus termékek

	jégeső és viharkár
	fagykár, erős lehülés
	túlzott csapadék
	piaci krízis
	hőség